

RANÁ PÉČE A VÝCHOVA DĚTÍ V KOLEKTIVNÍCH ZAŘÍZENÍCH

Zhodnocení systému a návrhy změn

Věra Kuchařová

Kristýna Psychlová

VÚPSV, v. v. i.

2014

Studie vznikla v rámci projektu
Nové formy denní péče o děti v České republice
CZ.1.04/5.1.01/77.00038

http://www.vupsv.cz/index.php?p=care_for_children&site=default

Projekt je financován z ESF prostřednictvím OP LZZ a ze státního rozpočtu ČR.

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

OPERAČNÍ PROGRAM
LIDSKÉ ZDROJE
A ZAMĚSTNANOST

PODPORUJEME
VAŠI BUDOUCNOST
www.esfcr.cz

OBSAH

ÚVOD	3
1. Absence základních jednotných pravidel poskytování péče a výchovy v raném a předškolním věku	4
2. Absence kontroly kvality mimo mateřské školy	13
3. Absence jednotného registru všech forem nerodinné denní péče o děti s výjimkou mateřských škol	18
4. Nedostatečně definovaná role a nedostatečné využívání kompetencí obcí v oblasti rané péče a výchovy dětí	24
5. Nerovnoměrnost finančního zabezpečení systému rané péče a výchovy dětí před dosažením školního věku z veřejných zdrojů a dopady na dostupnost služeb	30
6. Nevhodnost rozdělení systému zařízení denní péče o děti podle hranice 3 let věku dětí místo podle potřeb dětí a rodin	35
7. Nedořešené otázky žádoucí kvalifikace pečujících osob v (různých typech) zařízení péče o děti	38
8. Zúžené pojetí rané péče a výchovy	44
LITERATURA	48

ÚVOD

Projekt Nové formy denní péče o děti v České republice se zaměřil na zmapování stávajícího systému služeb rané péče a výchovy v ČR a Francii a hledání vhodných inovací českého systému (nejen) po vzoru Francie tak, aby systém skrze větší **variabilitu** a **flexibilitu** šel co nejvíce vstříc **zájmům** svých primárních **uživatelů** – dětí a rodin – a zároveň byl dlouhodobě **udržitelný** a **přehledný** pro zřizovatele.¹ **Hlavní nedostatek českého systému** služeb rané péče a výchovy tkví v tom, že momentálně platné **právní předpisy nevymezují jiný typ předškolního vzdělávání a rané péče než mateřské školy (MŠ)**. Zatímco školský zákon a související legislativa jasně vymezují působnost, kritéria a pravidla kontroly kvality, pravidla provozu i financování MŠ coby veřejných či soukromých školských institucí, ve sféře služeb rané péče a výchovy provozované *mimo režim školského zákona* panuje **terminologická nejasnost a legislativní nejednotnost a nejistota**. Kromě některých aspektů provozu, které upravuje živnostenský zákon, proto zcela **chybí pravidla** v oblastech, které jsou nicméně pro udržitelnost, účelnost a uživatelskou vstřícnost těchto služeb naprosto klíčové – tedy vymezení typologie a působnosti jednotlivých typů služeb, základní standardy kvality a pravidla její kontroly, centrální registrace a průběžný monitoring poptávky a nabídky jednotlivých služeb, role a kompetence místních a krajských samospráv, pravidla financování ze strany zřizovatele a finanční podpory státu, organizace provozu či kvalifikace pečujících osob. To je základních osm problémů, které byly v oblasti poskytování služeb nerodinné péče o děti v rámci projektu identifikovány. Následující text je výsledkem analýzy těchto nedostatkových oblastí českého systému služeb rané péče a výchovy především kolektivního typu a snahy využít osvědčené postupy ze zahraničí k většímu zpřehlednění a zprůchodnění systému služeb mimo působnost školského zákona i v jejím rámci.² Mnohá z předkládaných navrhovaných řešení jdou mimo rámec momentálně platných právních předpisů, což ovšem považujeme za nezbytné pro to, aby byla oživena diskuse o důležitých a často sporných aspektech systému a na jejím základě se hledala řešení zmíněných problémů.

¹ V tomto a v dalších textech vycházejících ze zmíněného projektu používáme termíny „služby rané péče a výchovy“, „služby denní péče o děti“, popř. „služby předškolní denní péče a výchovy“ **souhrnně pro označení veškerých typů služeb péče a výchovy o děti od 0 let věku do věku zahájení povinné školní docházky (cca 6-7 let věku) poskytovaných pro potřeby rodin** externím subjektem, ať už se jedná o poskytovatele veřejného nebo soukromého a o služby s docházkou pravidelnou a celodenní nebo příležitostnou a krátkodobou.

² Službám individuální denní péče o děti (služby chův a „mateřských asistentek“) se podrobně věnují další tři metodiky vycházející z tohoto projektu (viz Barvíková, Palonciová, 2014a, 2014b, 2014c).

1. Absence základních jednotných pravidel poskytování péče a výchovy v raném a předškolním věku

Velká diferenciace kvality zařízení rané péče a předškolního vzdělávání.

V současnosti státní garance kvality jen u mateřských škol (po zrušení jeslí jako zdravotnického zařízení).

Dosud nebyly důsledně hledány a nalezeny nástroje garance kvality jiných typů zařízení.

V diskusích o **rozvoji systému denní péče o děti** zaváděním nových forem služeb a navyšováním počtu zařízení zaznívá zásadní požadavek na zabezpečení jejich **kvality**. Je zřejmé, že větší variability a flexibility, po nichž voláme, nesmí být dosahováno na úkor kvality. Přitom nejistota a neinformovanost rodičů v této oblasti vede k tomu, že rodiče alternativní formy denní péče stále málo využívají, a to i navzdory tomu, že veřejné služby péče (mateřské školy) trpí nedostatkem kapacit a nemohou naplňovat všechny požadavky rodičů (týkající se provozní doby, programu, počtu dětí ve skupině apod.). Poskytovatelům alternativních forem absence jasně vymezených základních povinností a zákonných požadavků komplikuje proces zřizování, případně i provoz zařízení.

Není vyřešena otázka, jaká jsou **základní kritéria kvality** pro péči o děti v předškolním věku a pro výchovně-vzdělávací působení v této věkové kohortě, neboli která pravidla by měla mít více méně obecnou platnost pro všechna zařízení denní péče o děti, a kde je naopak prostor pro variabilitu. Ta je přirozeně potřebná v závislosti na základních kritériích, jako je věk dětí, jejich zdravotní stav, typ nerodinné péče (individuální či kolektivní, pravidelná každodenní či krátkodobá nebo příležitostná).

Pouze mateřské školy mají svůj status, funkce a povinnosti, vč. závazných rámcových vzdělávacích programů, vymezeny zákonnou normou (školským zákonem č. 561/2004 Sb. v platném znění). **Provozovatelé služeb péče o děti provozovaných mimo režim školského zákona** dnes v zásadě nemají možnost opřít se o odborně uznávané a právně závazné nebo alespoň odpovědnými orgány (ministerstvy) kodifikované standardy kvality. Chybí jim právní základ pro nastavení pravidel zařízení, která chtějí zřídit, a pro získání „legálního statusu“ poskytovatele³, který by byl zárukou jejich kvality pro potenciální uživatele. Na druhou stranu chybějí mantinely pro ty zřizovatele, kteří podceňují důležitost kvality služeb s ohledem na zájmy dětí a rodin.

Živelný vznik „alternativních“ forem denní péče o děti v posledních přibližně dvaceti letech má také za následek systémovou a pojmovou neujasněnost názvů těchto zařízení a neexistenci jejich typologie, která by vymezovala základní charakteristiky a funkce jednotlivých typů. Např. školkami (školičkami) jsou nazývána zařízení působící mimo režim školského zákona. Obdobně je tomu s jeslemi, kde zvláště po zrušení jeslí jako zdravotnických zařízení tento pojem ztratil právní základ a jasný význam, přičemž je na druhé straně používán pro zařízení různého charakteru a kvality. Vládní návrh "zákona o poskytování služby péče o dítě v dětské skupině a o změně souvisejících zákonů" (dále také „zákon o dětské skupině“) vnáší nový systémový prvek do této oblasti, protože jako „dětská skupina“ budou moci být klasifikována různá zařízení vyhovující definici podle § 3 tohoto zákona, ale řešení „terminologického problému“ nepřináší.

³ Míněna jasná a právně jednoznačně podložená právní forma, což by umožňovalo poskytovateli vymezit si parametry svých služeb a uživateli posoudit vhodnost poskytovaných služeb z hlediska jeho potřeb a zájmu dětí i záruky kvality.

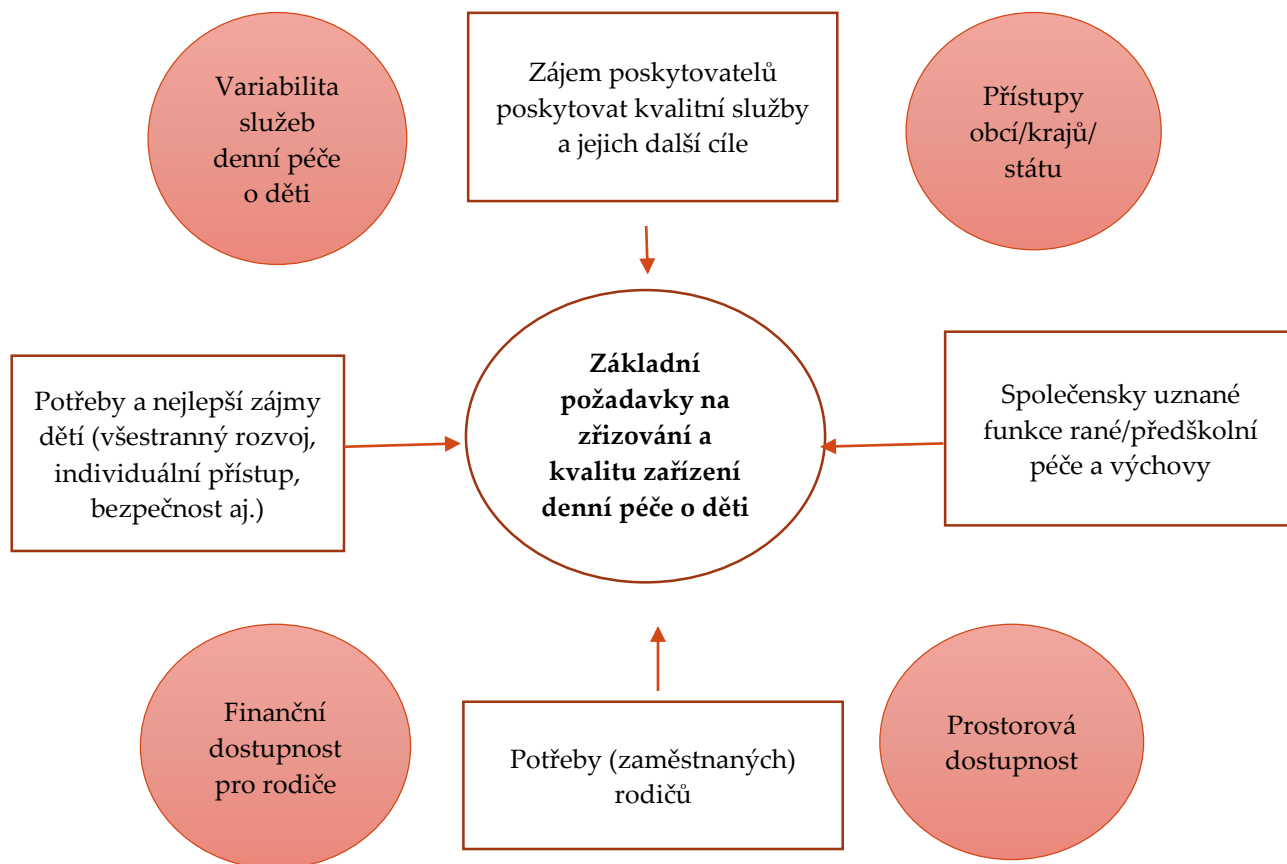
Společná základní pravidla pro všechny formy zařízení denní péče o děti (některá i pro individuální formy péče) by měla:

- umožnit garanci základních standardů kvality;
- definovat podmínky a umožnit závaznost kontroly kvality péče v zařízeních pro předškolní děti;
- umožnit vytvořit systém financování z veřejných zdrojů podporující variabilitu forem a současně vytvářející rovnocenné podmínky pro rodiny volící různé způsoby péče a vzdělávání nejmenších dětí.

Při tvorbě základních společných standardů je třeba zohlednit **možnosti poskytování služeb péče o děti u různých subjektů** a současně vycházet z **oprávněných potřeb dětí a požadavků rodičů** a do třetice ze **společensky uznaných funkcí** (rolí, poslání) systému denní péče o děti. Standardy by měly být stanoveny tak, aby co nejdůsledněji zajišťovaly **pečovatelské a výchovně-vzdělávací poslání** systému denní péče o děti, **bezpečnost a ochranu zdraví** dětí a jejich **všestranný rozvoj**. Přitom ale nemohou být nastaveny tak, aby činily nerodinnou péči tak finančně náročnou, aby to bylo na úkor její dostupnosti, nebo aby formální požadavky na prostorové a hygienické zázemí neopodstatněně omezovaly potenciální zřizovatele při zřizování nových zařízení. Současně je třeba brát v úvahu **rozdílnost individuálních potřeb rodin a dětí**, a tedy požadavek na variabilitu a flexibilitu forem ZDPD a jimi poskytovaných služeb.

V současnosti je obzvlášť velkým problémem **malá garance kvality soukromých zařízení** denní péče o děti zřizovaných podle živnostenského zákona, na něž se snáší (ne vždy právem) největší část kritiky veřejnosti i ostatních poskytovatelů. Právě pro ně je třeba vytvořit závazné základní normy tak, aby byla nadále respektována svoboda podnikání a zároveň v nich byla garantována žádoucí kvalita, příp. se také minimalizovaly možnosti poskytování služeb péče „na černo“.

Schéma 1. Faktory a kontextové oblasti, které se promítají do tvorby základních pravidel a standardů poskytování denní péče o děti

Společensky uznané funkce rané a předškolní výchovy a péče nejsou pojímány jednotně, nicméně ty, které jsou obvykle zmiňovány, se dají rozčlenit do těchto skupin:

- Výchovně-vzdělávací ve prospěch rozvoje dítěte,
- Podpůrná ve prospěch zaměstnanosti žen, a tím ekonomické prosperity země,
- Podpůrná v zájmu sladění rodiny a zaměstnání,
- Podpůrná ve prospěch genderové rovnoprávnosti,
- Sociálně terapeutická ve prospěch (dětí ze) sociálně slabých rodin.

Pro oblasti, jichž by se měly standardy týkat, lze aplikovat Návrh standardů Klubu K2, o.p.s. a náměty z publikace „Soukromá a firemní školka od A do Z“:⁴

- Procedurální standardy – oblast výchovně-vzdělávacích a etických aspektů péče a jednání s klienty, spisové dokumentace, smluv s klienty.
- Personální standardy – oblast kvalifikace a osobnostních předpokladů pečujících osob, pracovních vztahů, počtu dětí na pečující osobu.
- Provozní standardy – oblast provozních a hygienických podmínek, informovanosti, otevřenosti a transparentnosti fungování zařízení, bezpečnosti, financování (např. tvorba cen pro rodiče), vlastního vyhodnocování poskytovaných služeb apod.

⁴ Klub K2, 2013; Pemová, Ptáček a kol. 2013

Základní pravidla a standardy péče by měly v rámci těchto tří aspektů **zahrnout** následující oblasti:

- Zajištění **bezpečnosti a zdraví** dětí: zdravotní minimum pro pečovatele, pravidla chování při úrazu nebo onemocnění dětí, zdravotní dokumentace.
- Poskytování péče, výchovy a vzdělávání v závislosti na věku a schopnostech dětí podle **výchovně-vzdělávacích plánů**, které obsahují kontrolovatelné položky (nejlépe definované výsledky výchovně-vzdělávacího působení).
- Poskytování péče, výchovy a vzdělávání **dostatečně početným** (vzhledem k počtu, věku a potřebám dětí), **kvalifikovaným a osobnostně způsobilým⁵ personálem** - v souladu s předepsanou kvalifikační způsobilostí (rozlišeno podle věku, příp. zdravotního stavu⁶ dětí), k tomu zajistit celoživotní (specializační) vzdělávání vychovatelů/učitelů/pečovatelů. Nicméně využívání také pomocného personálu s nižším, ale vhodným vzděláním a/nebo adekvátními zkušenostmi může zajistit kvalitu péče a více individuální přístup bez nadměrného zvyšování nákladů⁷, a tím ceny služby.
- Zajištění základních **hygienických, prostorových a provozních** (provozně-technických) norem v zájmu bezpečnosti a zdraví dětí a rozvojových aktivit i psychomotorického a estetického rozvoje.
- Stanovení základních pravidel vzájemné **komunikace a kontaktu vedení zařízení a personálu s rodiči** či rodinou dítěte zajišťující jejich dostatečnou informovanost a respektování jejich zájmů.
- Zajištění přiměřeně **individuálního přístupu** zohledňujícího specifické individuální potřeby dětí.
- Umožnění prostorové a finanční **dostupnosti** zařízení denní péče a výchovy dětí pro stanovený nebo předpokládaný okruh uživatelů.
- **Vymezení odpovědnosti** za škodu způsobenou při poskytování služby péče o dítě.

KDO by měl stanovit pravidla a standardy

Pravidla a standardy musí být stanoveny takovým subjektem, který zajistí jejich právní závaznost a v ideálním případě také nějakou formu kontroly jejich dodržování.

Jednotná pravidla a standardy péče by přitom měly být **výsledkem diskuse odborníků** různých profesních zaměření a se zkušeností v různých sférách systému denní péče o děti a také zástupců všech kompetentních ministerstev – zejména Ministerstva práce a sociálních věcí (MPSV), Ministerstva školství mládeže a tělovýchovy (MŠMT), Ministerstva zdravotnictví (MZ), v relevantních otázkách i Ministerstva financí (MF) a Ministerstva průmyslu a obchodu (MPO), příp. Ministerstva pro místní rozvoj (MMR).⁸ Představitelé těchto ministerstev by měli dojít ke konsenzu o tom, **kteřý resort převezme odpovědnost** a úkoly ohledně stanovení a kontroly základních obecných pravidel poskytování nerodinné denní péče o děti do dosažení školního věku. Jeho hlavním úkolem by bylo **vytvoření vhodné právní normy a ustanovení orgánu s účelnými kompetencemi**. Tímto orgánem by

⁵ míněna bezúhonnost a zdravotní předpoklady

⁶ míněna náležitá specializace nebo doplnění kvalifikace při péči o skupinu s více zdravotně postiženými dětmi

⁷ V některých zemích – např. ve Francii, z jejíhož systému v tomto projektu převážně čerpáme inspiraci – je určen podíl a požadovaná kvalifikace takového personálu.

⁸ Dosavadní diskuse ukazují, že je velmi obtížné snažit se dosáhnout konsenzu v jednotlivých dílčích aspektech systému rané a předškolní péče a vzdělávání, nicméně bez jistého sblížení přístupů a stanovisek nelze dospět k vytvoření nějakého základu společenské garance kvality všech služeb denní péče o děti.

z našeho pohledu mělo být **Ministerstvo práce a sociálních věcí**, vzhledem k tomu, že má v rodinné politice nejširší kompetence.

Vyřešit bude třeba otázku **sblížení pravidel pro zařízení v rámci školské soustavy** a pro **ostatní zařízení** péče o děti do počátku školní docházky. Vzhledem k věcným a právním okolnostem - zejména stabilizované a právně důsledně ošetřené začlenění MŠ do školské vzdělávací soustavy - by tu měla být jen volná propojenost, ve smyslu jisté kompatibility obou systémů (např. kvalifikace pečujících osob a učitelů MŠ, zajištění bezpečnosti dětí) a sdílení některých shodných norem pro obdobné situace (např. hygienické požadavky na prostory pro skupiny dětí obdobné velikosti a složení).

JAK by měla být stanovena pravidla a standardy

Jednotné standardy by měly být vyhlášeny ve formě **právní normy**. Tuto snahu zatím komplikuje fakt resortní roztržiténosti, kdy různorodé formy zařízení rané péče a výchovy fungující v ČR spadají do gesce několika ministerstev, která se odvolávají na limity svých kompetencí vyplývajících z kompetenčního zákona a svých finančních možností a na odvětvovou příslušnost správních úřadů vykonávajících dnes kontrolní činnost v gesci jednotlivých ministerstev (např. školní inspekce při MŠMT, inspektoráty práce při MPSV, krajské hygienické stanice při MZ, živnostenské úřady jako orgány MPO). Vytvoření nějakého jednotného systému předpokládá kooperaci uvedených resortů, jejíž efektivitu v současnosti brzdí absence základního právního dokumentu, který by vymezoval obecná pravidla či principy systému nerodinné denní péče o předškolní děti.

Protože se otázka společných základních standardů kvality pro celý systém rané péče a vzdělávání dětí ve věku před započítáním školní docházky dotýká několika resortů, nabízejí se čtyři různá potenciální řešení:

a) včlenit standardy do nějakého (již platného) zákona

Žádný již platný zákon však není úplně vhodný. Především se nabízí zákon o poskytování služby péče o dítě v dětské skupině⁹, který by se v případě jeho přijetí a po následném prověření praxí mohl (po jeho novelizaci) stát širěji platným právním základem pro celou oblast služeb předškolní péče poskytovaných mimo režim školského zákona. Věcnou blízkostí se nabízí i školský zákon (č. 561/2004 Sb.) a vyhláška o předškolním vzdělávání (č. 14/2005 Sb.) komplexně vymezující kritéria kvality předškolního vzdělávání. Nicméně varianta včlenění do kompetence ministerstva školství takových standardů kvality služeb péče o děti, jejichž primárním účelem není pravidelné (každodenní) vzdělávání vycházející z rámcových vzdělávacích programů MŠMT, je z řady důvodů pravděpodobně nerealizovatelná. Vhodným není ani živnostenský zákon (č. 455/1991 Sb.), byť je platný pro živnostenskou alternativu péče o děti, protože tato oblast je v jeho rámci pouze jednou z mnoha dílčích sfér podnikání.

b) vytvořit nový zákon o poskytování rané a předškolní péče a výchovy

Vymezoval by ideálně jednak obecně platná a jednak pro základní typy zařízení specifikovaná pravidla a povinnosti poskytovatelů péče a výchovně-vzdělávacího působení. Základem by mohl být dnes projednávaný zákon o poskytování služby péče o dítě v dětské skupině. Toto řešení v současnosti těžko získá politickou i právní podporu, ale jako perspektivu je vhodné tuto variantu rozmyslet, jakkoliv dlouhodobý proces jeho prosazení může být. Mohl by být právním základem vytvoření nového správního úřadu, zaměřeného na správu služeb rané péče a výchovy nebo „ústředního orgánu pro podporu rodiny“ (oba navržené zde v části 2).

⁹ V době vzniku tohoto textu byl ve druhém čtení Poslanecké sněmovny PČR.

c) **vydat vzájemně kompatibilní vyhlášky** k těm zákonům, které jsou dnes v této oblasti určující¹⁰

Tj. k zákonu o poskytování služby péče o dítě v dětské skupině, pokud bude schválen, příp. doplnění již navrženého prováděcího předpisu k tomuto zákonu, a k živnostenskému zákonu¹¹. Problémem by zůstalo vytvoření obdobné vyhlášky platné pro zařízení nadále zřizovaná podle obecně platných předpisů.

Toto se v současnosti jeví oproti bodům a) a b) jako schůdnější řešení. Pokud však nebude přijat zákon o dětské skupině, je nezbytné, aby snahy o uzákonění jednotné právní normy pro zřizování a provoz služeb péče o děti neškolského charakteru pokračovaly a aby taková norma v nejbližší době přijata byla. To vše znamená opět dlouhodobý proces.

d) **vydat usnesení vlády ke zkvalitnění systému rané péče a vzdělávání**

Motivem pro vládu by měly být mnohostranné dopady zpřístupnění rané péče a výchovy většímu počtu dětí, zejména mladších tří let¹². Takové řešení by mohlo být proti předchozím dříve realizovatelné a vyhnulo by se problémům způsobeným resortní roztržičností systému služeb denní péče a výchovy nejmenších dětí. Návrh na takový dokument by mělo zpracovat a podat vládě ČR MPSV spolu s MŠMT.

Vzhledem k výše uvedeným slabinám či bariérám aplikovatelnosti diskutovaných alternativ a k dlouhé době, kterou by jistě vyžadovalo zavedení kterékoliv z navržených možností, se v současnosti nabízí jako **dočasné takové opatření**, že by MPSV ve spolupráci s MŠMT a MZ **vydalo metodické doporučení**, v němž by byly stanoveny základní podmínky a standardy poskytování rané péče a výchovy pro zařízení všech typů provozovaná mimo režim školského zákona, případně včetně služeb individuální nerodinné péče. Toto doporučení by bylo metodickým návodem nejen **pro zřizovatele a poskytovatele** denní péče o děti, ale i **pro kraje a obce**, které by je prosazovaly pomocí svých specifických nástrojů. V případě kraje by se tak dělo v rámci aplikace rodinné politiky kraje (především nástroji koncepčními a finančními), v případě obcí pak zohledňováním těchto požadavků v rámci rozhodování o finanční podpoře zařízení denní péče o děti v obci.

Podle Důvodové zprávy k Návrhu zákona o dětské skupině¹³ připravuje MPSV spolu s MŠMT podobný materiál, který by měl být zveřejněn v tomto roce. Je určen zřizovatelům a provozovatelům zařízení denní péče a výchovy, která jsou provozována podle obecných právních předpisů. Bylo by tedy možné jej rozšířit, aby zahrnoval i základní požadavky a standardy poskytování rané péče a výchovy.

¹⁰ „(7) Vyhláška, jako prováděcí předpis k zákonu, může být vydána pouze na základě výslovného zmocnění v zákoně k jejímu vydání a může obsahovat pouze právní normy, kterými nejsou překračovány meze tohoto zmocnění“ (Viz: http://www.vlada.cz/assets/jednani-vlady/legislativni-pravidla/LPV_uplne-zneni.pdf), proto nelze vydat jednu vyhlášku pro zařízení denní péče náležející do gesce různých ministerstev.

¹¹ Záměrně nezmiňujeme školský zákon, protože oblast předškolního vzdělávání provozovaného v režimu tohoto zákona je tímto zákonem dostatečně právně podchycena a naopak formy péče, jejichž primárním účelem není pravidelné vzdělávání na základě rámcových vzdělávacích programů MŠMT, by bylo pravděpodobně obtížné do kompetence MŠMT včlenit (viz bod a)

¹² Srv. např. Hašková, Saxonberg, Mudrák, 2013, Mejstřík a kol., 2011. Jiný společenský přínos rozvinutého systému rané péče a výchovy připomínají Kalíšková a Münich (2012), když ukazují ekonomické dopady absence matek nejmenších dětí na trhu práce, obdobně jako Komise Evropských společenství (2008).

¹³ Zde se píše: „Ministerstvo práce a sociálních věcí připraví v rámci projektu „Sladění práce a rodiny inspirované příklady dobré praxe v Evropě“ z Operačního programu Lidské zdroje a zaměstnanost, prioritní osy „Mezinárodní spolupráce“, informační materiál zahrnující možnosti zřízení služeb péče o děti podle platného právního řádu ČR a základní postupy při poskytování služeb péče o děti v rámci obecných právních předpisů, které zpracuje ve spolupráci s ostatními resorty. Metodicky bude rovněž Ministerstvo práce a sociálních věcí tuto agendu zajišťovat. (Vládní návrh zákona, s. 41-42)

Navrhovaný centrální státní systém legislativně podložených pravidel pro služby denní péče o děti není jediným možným nástrojem zajišťování kvalitní péče. Žádoucí kvality je možno (dočasně) dosáhnout i jinými prostředky než zákonnou normou, např. tím, že se pro jednotlivé typy zařízení nebo péče vytvoří dokument typu **charty**, který by definoval standardy pro různé typy zařízení. Systémovější a zásadnější řešení by však přineslo vytvoření odborného oborového uskupení typu **profesní komory**. Ta by sdružovala fyzické a právnické osoby - představitele všech typů zařízení denní péče za účelem stanovení a aktualizace standardů péče i požadavků na kvalifikační a další předpoklady pečujícího personálu, příp. další aspekty poskytování rané péče a výchovy. Taková možnost se diskutuje v rámci Asociace pro ranou péči a výchovu (ARPAV, <http://arpav.org/>). **Pravidla poskytování péče i způsob kontroly jejich dodržování by tedy byly ustanoveny „postupem zdola“**, na základě dohody poskytovatelů, využívajících poznatků odborných analýz a zkušeností odborníků i praxe pracovníků působících v této oblasti.

Typologie služeb jako základ tvorby standardů kvality

K tomu, aby mohly být vytvořeny standardy kvality, které by současně umožňovaly sjednocení pravidel pro poskytování rané péče a výchovy i variabilitu a flexibilitu forem poskytované péče, by formálně napomohlo systémové utřídění a terminologické zpřehlednění typů zařízení denní péče. Ideálním řešením by bylo **vytvoření závazné typologie** těchto zařízení působících mimo režim školského zákona. Taková typologie by jednoznačně odlišila mateřské školy zřizované podle školského zákona jako součást vzdělávací soustavy od ostatních zařízení, používajících termín „školka“. Ideální by bylo tento termín pro tyto subjekty nahradit jiným. Pokud by to prakticky bylo obtížně proveditelné (s ohledem na již zažitou praxi), mohly by např. různé typy „školek“ používat adekvátní přívlastky. Dále je žádoucí definovat nově zařízení typu „jesle“, přičemž nepovažujeme za vhodné použít určení věkového rozpětí jako základní kritérium, ale spíše charakter služby, její funkce a velikost skupiny dětí. Upřesnit je třeba použití termínu „dětská skupina“, který podle znění návrhu zákona o dětské skupině zahrnuje široké spektrum forem denní péče o děti, vč. bývalých jeslí. Typologie by neměla být primárně odvozena od právní formy zařízení, ale charakteristik péče.

V této oblasti lze obtížně aplikovat zahraniční zkušenosti, protože každý národní systém služeb denní péče a jeho jednotlivé složky mají svůj historický vývoj. Užitečné však může být inspirovat se nějakou zahraniční typologií zařízení péče o děti. Např. předností francouzského systému zařízení denní péče o děti je to, že zastřešuje všechny typy zařízení, s výjimkou mateřských škol, jedním zákonem (Décret n° 2007-230¹⁴), díky čemuž systém rané péče a výchovy ve Francii netrpí resortní roztržičností a nekompatibilitou – naopak, jednotlivá zařízení se mohou snáze vzájemně doplňovat a vykrývat (přehled typů zařízení uvádíme v kapitole 6).

Uplatnění standardů kvality v systému služeb denní péče o děti by mělo být v praxi zaručeno vytvořením systému kontrol a zavedením registru poskytovatelů služeb denní péče o děti. Tyto instituty by měly být zastřešeny jedním ministerstvem a měl by jimi být pověřen jeden subjekt.

Jaké jsou potenciální možnosti a jak by takový systém kontrol a registru mohl být uspořádán, analyzují a nastiňují následující části 2 a 3 této metodiky. Návrhy vycházejí jednak z příkladu kontrol plnění povinností a rámcového vzdělávacího programu v mateřských školách, rejstříku škol a školských zařízení MŠMT a jednak z příkladů francouzského systému rané péče a výchovy dětí.

¹⁴ Décret n° 2007-230 du 20 février 2007 relatif aux établissements et services d'accueil des enfants de moins de six ans et modifiant le code de la santé publique (dispositions réglementaires)

Následující dvě schémata shrnují návrhy řešení problematických aspektů systému blíže popsanych v kapitolách 1 až 3. **Schéma 2** je pouze ilustrační – naznačuje, jakými subjekty a dokumenty jsou námi diskutované oblasti systému služeb rané péče a výchovy (standards kvality, kontrola kvality a registr) zajištěny v systému předškolního vzdělávání (systému mateřských škol, resp. celém systému školství). Naznačená existující struktura systému předškolního vzdělávání se nabízí jako vhodné východisko pro naše **návrhy zajištění systému neškolských služeb** rané péče a výchovy dětí, prezentované ve **schématu 3**. Je strukturováno obdobně jako schéma 1, čímž chceme naznačit, že při snahách zpřehlednit a zprůchodnit systém služeb rané péče a výchovy dětí provozovaných mimo režim školského zákona je žádoucí čerpat inspiraci mj. právě ze struktury standardů kvality, kontroly kvality a registrace zařízení fungující v předškolním vzdělávání. Doufáme, že Vám schémata napomohou ke snazší orientaci v textu při čtení kapitol 1 až 3.

Schéma 2. Stávající systém mateřských škol

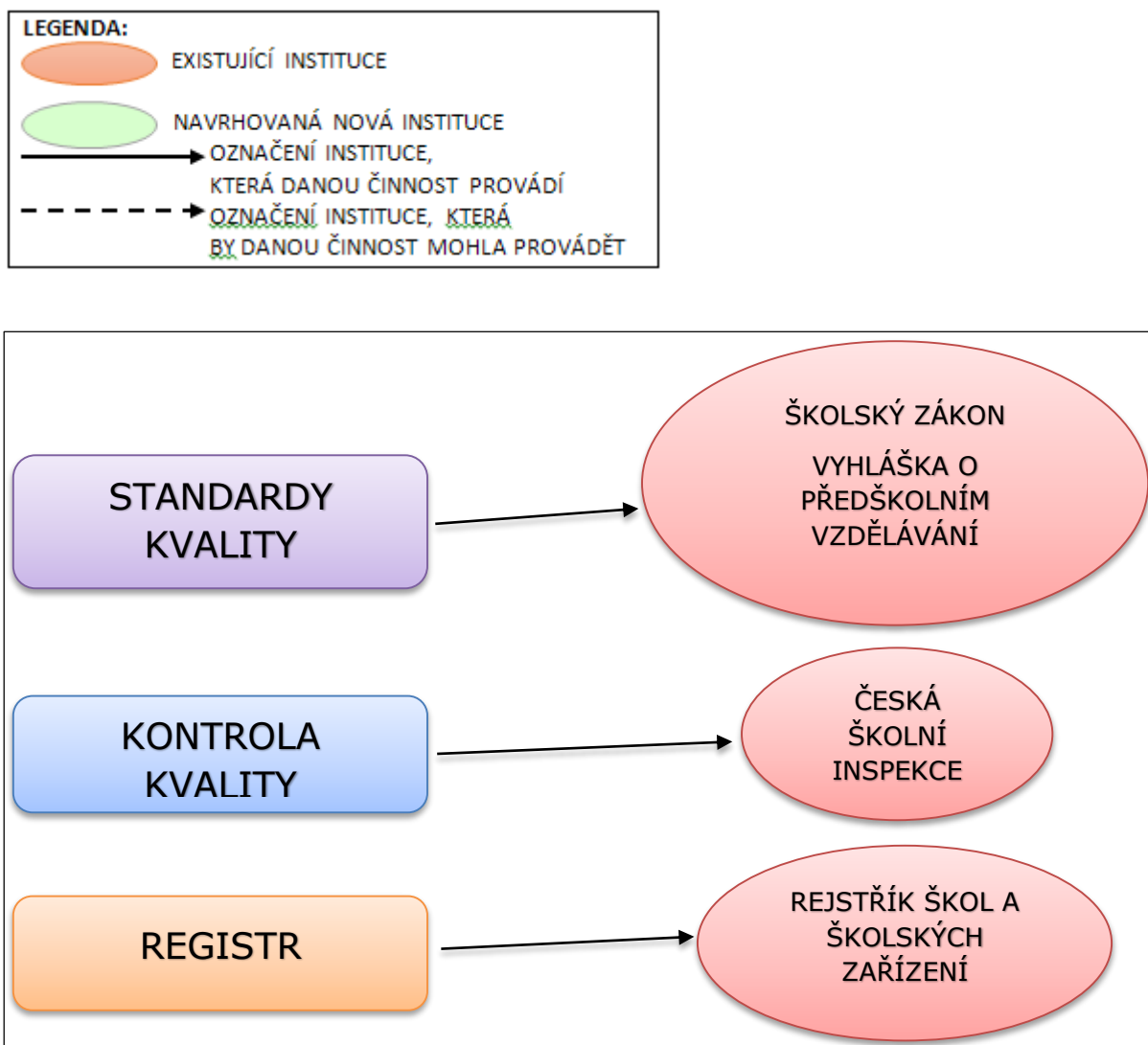
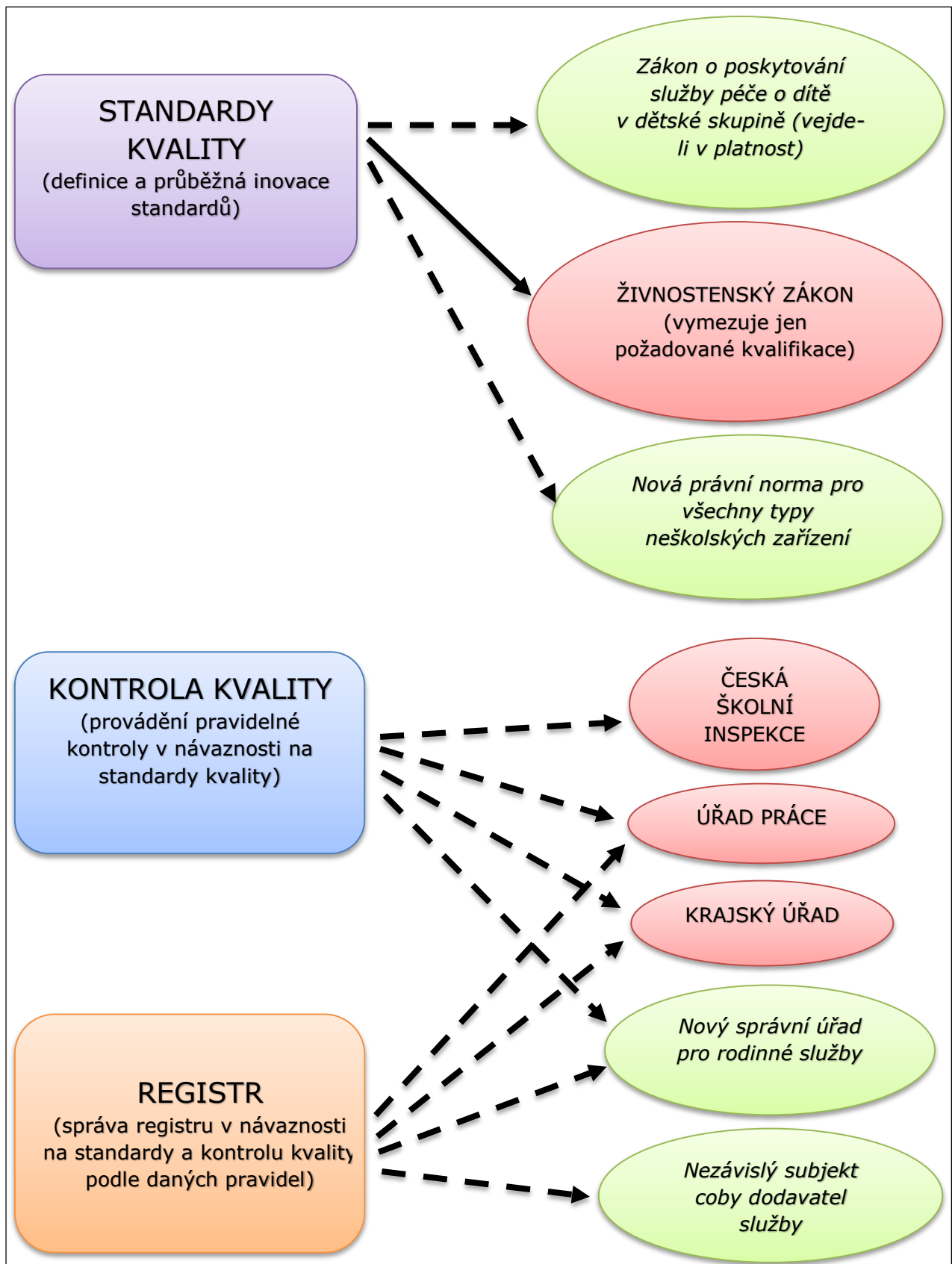

Schéma 3. Navrhovaný systém neškolských služeb rané péče a výchovy

2. Absence kontroly kvality mimo mateřské školy

Současný systém služeb denní péče o děti trpí velmi rozdílnou kvalitou poskytovaných služeb, která souvisí s širokou škálou právních statusů poskytovatelů. Z toho pramení nejednotnost v závaznosti, obsáhlosti a striktnosti požadavků na kvalitativní stránky poskytovaných služeb. Tak se na jedné straně ozývá kritika příliš striktních nároků na hygienické, provozní a personální standardy mateřských škol a jeslí (v jejich donedávna platné formě coby zdravotnických zařízení) a na druhé straně vzbuzuje obavy nízká kvalita služeb některých zařízení působících v režimu živnostenského zákona, příp. zařízení provozovaných podle obecných právních předpisů. Jde často o důsledek ne moc zdařilého nalézání kompromisu mezi kvalitou a finanční dostupností služeb.

Je tedy navýsost potřebné zavést **nástroje a orgány kontroly kvalitativních parametrů všech forem zařízení denní péče, založené na jednotných základních principech**, zmíněných v předchozí části. Dohled nad dodržováním kvality zařízení má dvě formy: (a) kontrola dodržení předepsaných parametrů v době zakládání zařízení a (b) kontroly již provozovaných zařízení.

Kontrola splnění hygienických a bezpečnostních požadavků při zakládání zařízení se nějakým způsobem u všech zařízení uskutečňuje¹⁵. Pečovatelská a výchovně-vzdělávací funkce je však kontrolována pouze v MŠ, které již v době vzniku musí splnit požadavky školského zákona, vč. výchovně-vzdělávacího plánu. Naproti tomu např. zařízení vznikající podle obecných právních předpisů nemusí splňovat žádná kritéria kvalifikace pečujících osob¹⁶ a zařízení zřizovaná v režimu živnostenského zákona nejsou kontrolována z hlediska počtu dětí na vychovatele. Určité zlepšení nabízí v oblasti své působnosti zákon o dětské skupině.

Ještě komplikovanější je situace v případě kontroly kvality poskytované péče v již provozovaných zařízeních, opět s výjimkou MŠ, které jsou kontrolovány Českou školní inspekcí. Zde ani návrh zákona o DS nenabízí její ekvivalent, protože je v něm z organizačních a legislativních důvodů navržen jako kontrolní orgán Státní úřad inspekce práce a oblastní inspektoráty práce, které i po zaškolení svých pracovníků budou kontrolovat spíše formální stránky poskytovaných služeb ze správního hlediska¹⁷. V případě DS situaci komplikuje fakt, že budou moci nabývat různých forem dle počtu dětí, z nichž každá je spojena s trochu jinými parametry i z hlediska přísnosti vymezení personálních, hygienických a prostorových standardů.

Žádná ze současných forem kontroly zařízení denní péče nezahrnuje hodnocení z pohledu příjemců služeb, tedy rodičů, což je jedna z možností hodnocení kvality z hlediska samotného procesu a obsahu péče a výchovy.

KDO by měl provádět kontrolu kvality poskytované péče a výchovy

Stěžejními otázkami zajištění kontroly kvality poskytovaných služeb denní péče o děti je stanovení orgánu nebo orgánů, které ji budou provádět, a stanovení kritérií, která budou používat. Kritéria byla uvedena v předchozí části této kapitoly.

¹⁵ Povinná povolení hygieniků, stavebních odborů, požárníků atd.

¹⁶ „žádný zvláštní právní předpis nestanoví, o kolik dětí může pečovat jedna pečující osoba, o kolik dětí může být pečováno v jednom okamžiku současně, jakou odbornou způsobilost má pečující osoba prokázat, neřeší otázku pojištění odpovědnosti za škodu na zdraví či majetku, nestanoví ani, zda má být o děti pečováno na základě určitého programu či plánu činnosti.“ (Vládní návrh zákona, s. 36)

¹⁷ To bývá vytýkáno i České školní inspekci, jejíž někdy výlučné zaměření na formální stránky práce v zařízeních nicméně zástupci ČŠI a MŠMT vysvětlují ne vymezením kompetencí, ale spíše nedostatkem personálních kapacit.

V úvahu připadají následující **orgány kontroly** kvality služeb denní péče o děti, které by musely být pověřeny příslušnými kompetencemi a povinnostmi relevantní zákonnou normou:

	Subjekt	Přednosti	Bariéry a důsledky
A	Česká školní inspekce	- zkušenosti v oblasti kontroly výchovně-vzdělávacích zařízení	- zaměřena především na kontrolu vzdělávání, zatímco v dětské skupině a dalších typech služeb je poskytována spíše výchovně-vzdělávací péče, u nejmenších dětí s převahou pečovatelské a výchovné složky - nutné rozšíření personálních kapacit a financování ČŠI - nutné zaškolení pracovníků na oblast výchovy a vzdělávání mimo školský systém a pro děti mladší tří let
B	Pobočky Úřadu práce ČR jako správní úřady v resortu MPSV	- jsou dnes pověřené administrací sociálních dávek (pokud tato agenda u nich nebude zrušena) a kontrolou v oblasti sociálně právní ochrany dětí, při které se řídí pravidly obdobnými, jako jsou v zákonu o sociálních službách - vhodné zejména v případě, že by byla pro rodiny zavedena nějaká "dávka na denní péči"	- jejich pověření administrací sociálních dávek je dnes zpochybňováno a uvažuje se o zrušení této agendy - nutné navýšení personálních kapacit a rozpočtu ÚP - nutné zajištění specializované odborné přípravy osob, které by kontrolu prováděly
C	Krajské úřady	- blízkost agendy zařízení denní péče a výchovy dalším kompetencím KÚ v oblasti rodinné a sociální politiky. - jde současně o nejvhodnější subjekt pro vedení registru zařízení poskytujících ranou péči a předškolní výchovu	- nutné navýšení personálních kapacit a rozpočtu KÚ - nutné zajištění specializované odborné přípravy osob, které by kontrolu prováděly
D	Nový správní úřad	- soustředil by správu a kontrolu celého systému rané péče a předškolní výchovy - měl by meziresortní působnost - jde o vhodný subjekt pro vedení registru zařízení poskytujících ranou péči a předškolní výchovu	- nutné podložit zákonnou normou (novým zákonem nebo novelizací zákona stávajícího) - nutné určit ministerstvo, v jehož kompetenci by byla kontrola zařízení denní péče a výchovy (mimo školský systém), nejspíš MPSV - nejvhodnější by bylo samotný výkon kontroly provádět na úrovni krajů (krajskými pobočkami nebo svěřením do působnosti regionálních samospráv) - nutné navýšení personálních kapacit a rozpočtu na úrovni úřadu a příp. krajských úřadů - nutné zajištění specializované odborné přípravy osob, které by kontrolu prováděly

Vzhledem k uvedeným okolnostem a vzhledem k tomu, že systém rané péče a výchovy má jednak komplexní charakter a jednak je součástí celého systému služeb a asistence pro rodiny, považujeme za optimální řešení pověřit kontrolou krajské úřady podle bodu C) nebo – perspektivně – nový správní úřad podle bodu D).

Rozšíření působnosti zmíněných orgánů v případě pověření některého z nich kontrolní činností v oblasti systému rané péče a výchovy dětí a/nebo spravováním registru zařízení denní péče by bylo třeba provést v případech A) až C) především vyhláškou k příslušnému zákonu, tedy:

- ad A) vyhláškou ke školskému zákonu č. 561/2004 Sb. rozšiřující činnost ČŠI,
- ad B) vyhláškou k zákonu č. 73/2011 Sb., o Úřadu práce ČR rozšiřující činnost ÚP,
- ad C) vyhláškou k zákonu č. 129/2000 Sb., o krajích (krajském zřízení).

Nový správní úřad pověřený jednak kontrolní činností v systému rané péče a vzdělávání dětí a jednak vytvořením a správou registru zařízení denní péče (blíže viz část 3 této kapitoly) může vzniknout pouze na základě **právní normy na úrovni zákona** - tedy buď **nového zákona**, nebo **novelizace** relevantního existujícího zákona. V tomto ohledu se nabízí rozšíření znění připravovaného zákona o poskytování služby péče o dítě v dětské skupině.

Pokud se na danou problematiku díváme z hlediska dlouhodobějšího perspektivního řešení a vzhledem k tomu, že zavedení kontrolní činnosti do systému rané péče a vzdělávání dětí vždy vyžaduje legislativní změny, vyvstává potřeba zavést komplexnější změny v zájmu **prosazení systémového přístupu a odbourání resortní roztržičnosti**. Takovou změnou by mohlo být ustavení nového orgánu, který by se zabýval (mimo jiné) správou tohoto systému.

Návrh komplexnější změny v systému rané péče a výchovy dětí – zřízení ústředního orgánu pro podporu rodiny

Na základě příkladu z Francie (Úřadu na ochranu matky a dítěte, uvedeného v následujícím rámečku) navrhuje zvážit **zřízení ústředního orgánu pro podporu rodiny**, nejlépe v gesci MPSV. Tento orgán by **zabezpečoval mnohostrannou podporu rodin a dětí a jako jednu dílčí funkci v rámci svého širšího poslání by zajišťoval dohled nad službami denní péče a výchovy pro děti v raném a předškolním věku**. Systém rané péče a výchovy má mnohé vazby na další služby a opatření na podporu rodin, např. z hlediska sladování rodiny a zaměstnání, předcházení sociálnímu vyloučení, podporu problémových rodin aj. Proto dnes v praxi jak v ČR, tak např. ve Francii, z jejichž zkušeností čerpáme inspiraci, vznikají zařízení kombinující služby rané péče a výchovy se službami sociálně integračními, poradenskými, sociálně terapeutickými apod. Ve prospěch ústředního orgánu na podporu rodiny hovoří i to, že by samosprávné orgány na regionální a lokální úrovni, které řeší podporu rodin komplexně, v něm mohly nalézt metodickou, informační a koordinační oporu pro svá rodinně-politická opatření, zejména právě v oblasti služeb rané péče a výchovy.

Perspektivně by posláním takového orgánu bylo zastřešovat široce pojaté služby pro rodiny, jak „funkční“, tak ohrožené. Jeho agenda by zahrnovala kontrolní a koncepční, případně schvalovací činnost v oblastech služeb denní péče a výchovy dětí a např. služeb sociálně-právní ochranu dětí a služeb prevence sociálního vyloučení rodin s dětmi, příp. dalších. Vzhledem k tomu, že tematika rodiny a dětí je z největší části zastřešena Ministerstvem práce a sociálních věcí, měl by být tento orgán podřízen jemu. **Na této nejvyšší úrovni by byla koordinována** (soustřeďováním a zprostředkováním informací, metodickým vedením a poradenstvím) **práce krajských orgánů (poboček) při krajských úřadech, které by byly hlavními aktéry sledování, kontroly a koordinace systému služeb denní péče o děti**. Tyto pobočky by na základě svých informačních zdrojů a kontrol vydávaly doporučení pro registraci zařízení, splňujících zákonné požadavky, příp. pro zrušení či přehodnocení registrace v případě nalezení závažných nedostatků (způsob by závisel na typu zařízení a režimu, v němž jsou provozována).

Agendou krajských poboček navrhovaného orgánu by v oblasti služeb denní péče a výchovy dětí bylo:

1. **Monitorovat** ve spolupráci s obcemi poptávku a nabídku služeb pro rodiny s dětmi, shromažďovat informace o dostupnosti a kvalitativních ukazatelích jednotlivých typů služeb nerodinné péče a výchovy dětí, kolektivních i individuálních, v rámci kraje.
2. **Kontrolovat** kvalitu existujících zařízení denní péče a výchovy dětí.
3. **Vydávat doporučení** na zřízení nových kolektivních zařízení pro orgány pověřené jejich evidencí a u **definovaných typů služeb udělovat oprávnění** k činnosti. Např. v případě dětské skupiny by pobočky mohly vydávat doporučení Ministerstvu práce a sociálních věcí na zapsání do evidence dětských skupin,¹⁸ zatímco pro ostatní neškolská zařízení by vydávaly oprávnění ke zřízení.

Zde se nabízejí dvě varianty vymezení pravomocí navrhovaného ústředního orgánu:

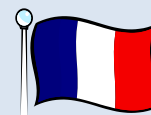
- a) Jako kontrolní správní orgán ministerstva by vydával oprávnění k poskytování služby, tedy měl by rozhodovací pravomoc o tom, zda je nebo není možné dané zařízení provozovat. Jeho působení by znemožňovalo provoz zařízení bez certifikace vydané tímto orgánem. Týkalo by se to zařízení provozovaných podle obecných právních předpisů a podle živnostenského zákona (i podle zákona o dětské skupině v případě jeho vstoupení v platnost¹⁹).
 - b) Orgán by ověřeným kolektivním zařízením (podle bodu 2) vydával certifikáty potvrzující, že splňují základní kritéria kvality pro daný typ zařízení, což by ověřená zařízení odlišovalo od zařízení, která kontrolou neprošla – tato varianta se v současné situaci jeví jako snáze schůdná.
4. **Spravovat** registry všech forem nerodinné denní péče – kolektivních a individuálních, ve spolupráci s (nadřízeným) MPSV a MPO, příp. MŠMT a MZ.
 5. Poskytovat nebo zprostředkovávat **informace pro rodiče**.
 6. Dávat doporučení a **informace zájemcům o zřízení zařízení denní péče** (rozšíření, změnu na jiný typ).
 7. **Vymezit základní požadavky na standardy kvality** a dle potřeby upravovat požadavky na standardy kvality pro nerodinnou denní péči a výchovu dětí v raném a předškolním věku.
 8. **Spolupracovat** s krajskými úřady, obcemi a zástupci zřizovatelů, příp. rodičů formou konzultací, společných vícestranných jednání.

Tyto úkoly, soustředěné u jednoho ústředního orgánu na podporu rodiny pro oblast rané péče a výchovy dětí, vycházejí z účelu jeho zřízení – měly by zabezpečit jednotná základní pravidla pro tuto oblast, garanci kvality existujících (tímto orgánem registrovaných) zařízení denní péče, vzájemnou informovanost rodičů, poskytovatelů a orgánů státní správy a samosprávy zodpovědných za zajištění těchto služeb pro rodiny. Jeho zřízení by napomohlo jisté míře koordinace aktivit různých subjektů zaměřených na službu péče, výchovy a vzdělávání dětí ve věku před započítáním školní docházky.

¹⁸ To by zmenšilo objem práce zaměstnanců MPSV a zároveň zefektivnilo posuzování kvality zařízení hlásících se do evidence tím, že by tato činnost byla přesunuta na krajskou úroveň (posuzující pracovníci působící v lokalitě mají lepší přehled o místních potřebách a měli by k zařízením snadnější přístup).

¹⁹ Pro dětské skupiny je podmínkou oprávnění k poskytování služby péče o dítě zapsání do evidence poskytovatelů na MPSV.

Inspirace z Francie:

Úřad na ochranu matky a dítěte (PMI)²⁰

PMI je poradní orgán zřízený Generální radou departementu (kraje)²¹, který má právní odpovědnost za ochranu a zabezpečení dětí a matek z různých hledisek²², zejména zdravotních. Svou činností komplexně pokrývá všechny formy služeb a péče poskytovaných rodinám s dětmi subjekty různého druhu a právního postavení, a tedy zajišťuje jistou míru obecné platnosti základních požadavků na standardy kvality služeb denní péče o děti. Jeho pobočky na úrovni departementů mají mj. za úkol:

- provádět kontrolu a dozor nad zařízeními péče o děti do 6 let (mimo zařízení spadající do kompetence ministerstva školství),
- udělovat licenci mateřským asistentkám (chůvám poskytujícím individuální nerodinnou péči),
- udělovat oprávnění zřizovatelům ke zřízení kolektivních zařízení denní péče o děti,
- kooperovat s příslušnými orgány, tj. především Radou departementu, obecními samosprávami a Pokladnou rodinných dávek CAF²³ v oblasti rozvoje služeb péče o děti v lokalitě,
- kontrolovat kvalitu služeb poskytovaných zařízeními denní péče o děti,
- informovat aktéry systému služeb denní péče o děti,
- vzdělávat mateřské asistentky,
- pomáhat rodinám.

PMI ve spolupráci s CAF zamezuje živelnému vzniku zařízení denní péče o děti tím, že kontroluje, aby vznikaly v návaznosti na reálné potřeby rodin v konkrétních regionech a lokalitách.

V rámci PMI se jedno oddělení orientuje na jesle (ve francouzském pojetí, tj. neškolská zařízení různého druhu pro děti od 0 do 6 let) a další kolektivní zařízení (další oddělení se specializují na individuální nerodinnou péči a na sociálně právní ochranu dětí). Jeho náplní je dohled nad kvalitou všech zařízení péče o děti, tedy zařízení denní péče a výchovy i zařízení pro ohrožené děti, včetně provádění kontroly těchto zařízení. Většina zaměstnanců jsou lékaři.

Departementální PMI schvaluje žádosti a uděluje oprávnění ke zřízení jeslí a podobných kolektivních zařízení pro děti do 6 let (a také služeb individuální péče). Součástí žádosti je i prokázání potřeby dané služby v příslušném regionu (obci apod.). PMI kontroluje, zda prostory určené k poskytování kolektivní denní péče splňují hygienické a bezpečnostní standardy, a rozhoduje o jejich vhodnosti. Oficiálně neexistují jednotná celostátní doporučení pro tyto standardy, každý departement, respektive jeho PMI, může mít svá pravidla.²⁴

V rámci postupu při podávání žádosti o zřízení zařízení denní péče platí²⁵:

- hygienická pravidla zastřešuje obec, obdobně též požární ochranu apod.,
- na přezkoumání žádosti o zřízení zařízení jsou ze zákona 3 měsíce,
- o vhodnosti prostor rozhodují lékaři PMI – standardy u venkovních prostor respektují místní specifika (např. v departementu Bouches-du-Rhône jsou rozdíly takové, že zatímco v osmisetitisícovém městě Marseille jsou požadovány 3 m², na venkově i 7 m²).

„V roce 2007 byla zařízení denní péče o děti začleněna dekretem č. 2007-230 z 20. 2. 2007 mezi sociální služby“,²⁶ což vytváří situaci odlišnou od ČR z hlediska financování, řízení a administrativy systému SDPD. Zařízení péče o děti splňující určitá kritéria mohou od roku 2001 získávat dotace od tzv. Pokladny rodinných dávek - CAF.²⁷

²⁰ Obdobně jsou v Německu Úřady pro mládež (Jugendamt)

²¹ *Conseil Général*, obdoba naší rady kraje

²² Má za úkol lékařská a psychologická preventivní opatření, kontrolu zařízení a služeb péče o děti do šesti let (vč. vydávání povolení k provozu a průběžnou kontrolu provozních podmínek), kontrolu, organizaci a vydávání osvědčení o vzdělání v oblasti péče o děti, nebo např. poskytování podpory rodinám (PMI; La protection maternelle et infantile).

²³ *Accueil de la petite enfance*, 2009; Informace o CAF viz: Paloncyová a kol. 2013a, s. 51-59

²⁴ *Accueil de la petite enfance*, 2009

²⁵ Informace z pracovní cesty výzkumného týmu v rámci projektu „Nové formy denní péče o děti v ČR“.

²⁶ Paloncyová a kol., 2013b, s. 15

²⁷ *tamtéž*

3. Absence jednotného registru všech forem nerodinné denní péče o děti s výjimkou mateřských škol

V současnosti se nesourodost systému denní péče o děti projevuje i v tom, že zatímco školská zařízení mají pevně právně stanovený rámec včetně registru subjektů poskytujících služby mateřské školy podle školského zákona a povinnosti se do něj zapisovat na základě splnění předepsaných podmínek, ostatní formy denní péče nejsou v zásadě nijak evidovány (alespoň do přijetí zákona o poskytování služby péče o dítě v dětské skupině).

Zařízení fungující podle zákona o živnostenském podnikání (jako vázaná živnost „Péče o dítě do tří let věku v denním režimu“ nebo volná živnost „Mimoškolní výchova a činnost, pořádání kurzů, školení, včetně lektorské činnosti“) systematicky evidována nejsou. Z živnostenského rejstříku lze pouze získat informace o fyzických a právnických osobách s daným živnostenským oprávněním, nikoliv však o charakteru provozované služby péče o děti (u denní péče o děti do tří let může jít i o služby chůvy), ani o parametrech zařízení, ani zda evidovaný subjekt tuto činnost aktuálně vykonává.“

Podobně je tomu i u zařízení zřizovaných v souladu s obecnými právními předpisy. Evidovány jsou pouze neziskové organizace, které je provozují. Jedná se o evidenci nestátních neziskových organizací, která je veřejně přístupnou databází provozovanou Ministerstvem vnitra²⁸. Účast v ní není povinná. Z hlediska účelu registrace služeb nerodinné péče není ani tato databáze vhodná, protože informace v ní sledované neumožňují rozpoznat obsah služeb a kvalitativní stránky péče o děti. Za správnost a úplnost v databázi obsažených informací odpovídají samotné NNO. Zadané informace jsou sice kontrolovány²⁹, avšak pouze z hlediska jejich souhlasu se skutečností, nikoliv z hlediska úplnosti. Nemožnost rozpoznat kvalitu služby a neúplnost obsažených informací jsou úskalím i dosud ojedinělého, jinak velmi slibného, pokusu Společně, o.p.s. vytvořit databázi poskytovatelů služeb péče o děti na krajské úrovni.³⁰ Tato databáze nicméně dává alespoň částečné informace pro uživatele, které mohou sami poskytovatelé dle vlastního uvážení rozšířit, chtějí-li podtrhnout rozsah a kvality služeb.

Z výše uvedeného jasně vyplývá, že živnostenský rejstřík a evidence NNO nevyhovují potřebám, které definujeme dále, neboť ani nebyly za takovým účelem vytvořeny. Tyto databáze nedávají rodičům možnost získat relevantní podklady pro výběr dostupné a kvalitní péče o děti³¹ a samosprávám neumožňují získat přehled o poskytovaných službách v lokalitě nebo regionu, který potřebují jako podklad pro svoji plánovací a rozhodovací činnost. Určitým vzorem pro registr služeb denní péče a vzdělávání dětí v raném a předškolním věku může být vedle Rejstříku škol a školských zařízení také stávající Registr poskytovatelů sociálních služeb³², jenž se jako příklad osvědčil při formulování požadavků na evidenci dětských skupin v navrhovaném "zákonu o poskytování služby péče o dítě v dětské skupině a o změně souvisejících zákonů".

²⁸ Viz Evidence NNO. Evidovány jsou tyto právní formy: církevní organizace (evidovaná právnická osoba), nadace, nadační fond, občanská sdružení, obecně prospěšná společnost, organizační jednotka sdružení, zájmové sdružení právnických osob

²⁹ Podle Portálu veřejné správy „Zadané informace jsou ověřovány a kontrolovány, proto jsou pro případné dárce, partnery, dobrovolníky či zaměstnance přesvědčivé a důvěryhodné. V horizontu několika let také vznikne povinnost zapsat se do Evidence NNO pro všechny NNO působící v České republice a evidované NNO budou moci jednodušeji získat dotace z veřejné správy a žádat daňové úlevy pro svou činnost“ (Evidence NNO).

³⁰ Projekt Společně dětem

³¹ Rodiče pak upřednostňují ta zařízení a formy nerodinné péče, které jsou známější a kde je státem garantovaná kvalita (MŠ).

³² Rejstřík škol a školských zařízení; Registr poskytovatelů sociálních služeb

CO má obsahovat registr služeb nerodinné denní péče a výchovy dětí

Registr služeb denní péče a výchovy dětí v raném a předškolním věku by měl splňovat tyto základní **funkce**, aby mohl naplnit potřeby jeho dvou hlavních uživatelů, tj. (a) státní správy a samospráv a (b) rodičů:

- **Umožnit kontrolu ze strany státu či samosprávných orgánů:** poskytovat úplnou informaci o všech zařízeních denní péče, která splňují stanovená kritéria kvality, a jejich základních charakteristikách;
- **Poskytovat informace samosprávám** obcí, měst a krajů pro potřeby zjišťování potřebnosti služeb nerodinné péče v regionu/lokalitě, pro jejich rozvoj plánování, např. v rámci komunitního plánování;
- **Poskytovat informace rodičům:** o nabídce služeb nerodinné péče, kolektivních a individuálních, o jednotlivých zařízeních a jejich konkrétních službách, místě a času jejich poskytování, provozovatelích a cílové skupině dětí, o hodnocení jejich kvality (odborném „oficiálním“ i příp. ze strany rodičů – viz níže).

Registr by měl splňovat tato **kritéria**:

- **Veřejný přístup** k (části³³) registru pro potřeby informování veřejnosti, samosprávných orgánů i dalších subjektů; měl by být dostupný v elektronické podobě;
- **Poskytování ucelených informací** o všech registrovaných zařízeních směrem k veřejnosti; být nástrojem umožňujícím rodičům informovanou volbu, proto by z registru mělo být možno vyčíst kvalitu služeb;
- **Registrace pouze poskytovatelů zaručujících minimální standardy kvality služeb** (pro srovnání viz kapitolu 1 o standardech kvality); povinná registrace poskytovatelů služeb péče v dětské skupině evidovaných na MPSV (bude-li přijat příslušný zákon);³⁴
- **Odpovědnost za kvalitu registrovaných služeb by měli nést poskytovatelé**, ale správce registru by ověřoval a kontroloval pravdivost poskytnutých informací;
- **Jasná pravidla aktualizace** údajů v registru.

V návaznosti by měl **umožnit**:

- **Sjednocování kvality** poskytované péče a vzdělání dětí v raném a předškolním věku na základě jednotných **standardů kvality** těchto služeb;
- **Vkládání zpětné vazby rodičů a jiných** uživatelů zařízení (tj. zkušeností, názorů, hodnocení, výhrad apod.);
- **Plánování rozvoje služeb denní péče o děti**, kdy na základě konfrontace informací z registru s demografickými prognózami populačního vývoje v jednotlivých regionech by registr mohl sloužit jako efektivní nástroj pro hodnocení vztahu nabídky a poptávky služeb denní péče o děti a návazné místní plánování dalšího rozvoje v této oblasti;
- **Rozhodování o finanční** podpoře služeb nerodinné péče z veřejných zdrojů na základě znalosti o konkrétních službách jednotlivých zařízení, jejich kvalitě a o prostorovém rozmístění různých typů služeb;

³³ Pokud by zahrnoval i údaje chráněné podle zákona o ochraně osobních údajů

³⁴ A případně v budoucnosti všech, které budou obdobně vedeny v jiných evidencích zakládajících právní nárok na poskytování služby, pokud takové vzniknou.

- **Organizaci souběžného a doplňujícího se provozu jednotlivých zařízení v lokalitě:** registr zakládá potenciál pro to, aby se zařízení (i např. soukromá, nestátní a veřejná, pečující o různé věkové skupiny dětí) vzájemně mohla vykrývat při nedostatku kapacit, potřebě větších/ jiných prostor, během prázdnin apod.;
- **Prevenzi poskytování SDPD na černém trhu** tím, že postupně dopomůže k vybudování přirozené prestiže zařízení s registrací.

KDO má zřídit a spravovat registr všech forem služeb rané péče a výchovy dětí před dosažením školního věku (mimo režim školského zákona)

Stěžejní otázkou vytvoření registru všech služeb nerodinné péče je **KDO**, jaké orgány či instituce by měly administraci registru zajišťovat. Je třeba, aby komplexní informace o nabídce těchto služeb byly veřejnosti dobře dostupné (nabízí se pověřit obce I. nebo II. typu³⁵), a současně, aby dával přehled o nabídce v širším teritoriálním okruhu a s jistou mírou odpovědnosti správce registru (přínejmenším obce s rozšířenou působností, tj. III. typu, či okresy a nejlépe kraje). Lze však uvažovat i o jiných subjektech. Přitom je třeba brát v úvahu, jak již bylo zmíněno, že z mnoha důvodů registr zařízení denní péče o děti by měl spravovat tentýž subjekt, který provádí jejich kontrolu. Celkově připadají v úvahu především:

- Kraje:** Ve prospěch vedení **registru SDPD na krajských úřadech** působí i další argumenty – jsou pověřeny jednak kontrolou kvality sociálních služeb a jednak spravováním údajů o mateřských školách³⁶ zapsaných ve školském rejstříku, působících na území kraje³⁷. Krajské úřady by též byly vhodným orgánem pro provádění kontroly kvality – viz kapitola 2 „Absence kontroly kvality mimo mateřské školy“. Mají organizační a odborné předpoklady, pokud na KÚ existuje oddělení či odbor, který se zabývá rodinnou politikou, což většinou bývá odbor sociální. Spojení agend rodinné a sociální politiky zde může být výhodou. Více krajů však nemá pro agendu rodinné politiky jako takové vyčleněn jeden odbor, ale má ji rozprostřeno do dílčích agend.³⁸ Jak bylo zmíněno v kapitole 2, vyžadovalo by to finanční a personální posílení krajského úřadu.
- Nezávislý subjekt:** Je tu také možnost pověřit tvorbou a správou registru nezávislý subjekt, který by ho provozoval za finanční odměnu. Opět je třeba rozhodnout, které ministerstvo by řídilo a finančně zajišťovalo jeho služby (s ohledem na ostatní návrhy v tomto textu nejspíše MPSV) a zda by tímto subjektem měla být např. nějaká nevládní nezisková organizace nebo komerční subjekt. Vzhledem k tomu, že doporučujeme, aby kontrolu kvality služeb v zařízeních denní péče vykonával stejný subjekt, bylo by v případě nezávislého subjektu nutno velmi pečlivě zvážit jeho výběr a zákonnou normou přesně vymezit jeho kompetence, povinnosti, rozsah působnosti, způsob organizace činnosti atd.
- Úřady práce:** Pokud by byly vykonáváním role kontrolního orgánu pro systém služeb nerodinné péče pověřeny úřady práce (viz předchozí kapitola 2) a zůstaly jim dnešní funkce v oblasti sociálních dávek, měly by předpoklady i pro vedení registru služeb denní péče o děti za podmínky posílení jejich personálních kapacit a kompetencí.

³⁵ Definice viz Portál územního plánování

³⁶ S výjimkou mateřských škol zřízených MŠMT

³⁷ V úvahu lze vzít i fakt, že krajské pobočky Úřadu práce provádějí inspekci poskytování sociálně-právní ochrany dětí u pověřených osob.

³⁸ Jako pilotní projekt této možnosti lze chápat iniciativu KÚ Jihomoravského kraje, který může být příkladem ostatním krajům koncepčním a systematickým pojetím aktivní regionální rodinné politiky (viz <http://www.rodinapolitika.cz/>) a s jehož podporou vytvořila organizace Společně, o.p.s. rejstřík poskytovatelů individuálních a kolektivních forem denní péče o děti v tomto kraji, jak již bylo zmíněno (www.spolecnedetem.cz).

- d) Pokud by byl někdy ustaven výše zde navržený **ústřední orgán pro podporu rodin** a byl by pověřený kontrolou zařízení denní péče, měl by též spravovat jejich registr.

Ve všech případech by měly se správcem registru spolupracovat **obce II. nebo (spíše) III. typu** (tj. obce s rozšířenou působností), které by měly **dvojí roli**:

- a) **Poskytovat dle potřeby informace** o zařízeních ve svém spádovém území a mít možnost vyjádřit se (např. na základě návštěvy zařízení³⁹) ke kvalitě zařízení přihlašovaných do registru;
- b) **Zprostředkovávat** podle potřeby obyvatel a rodin v jejich spádovém území **přístup k registrům nebo údaje z různých registrů služeb denní péče o děti**.

Pro registr ve výše popsané formě by bylo nezbytné **vytvořit základ v zákonné normě**⁴⁰. Měla nebo mohla by to být stejná norma jako ta, která stanovuje orgán a pravidla provádění kontroly rané péče a výchovy dětí (viz kapitola 2).

Vytvoření registru zařízení denní péče a výchovy dětí bez velkých požadavků na organizační a legislativní úpravy

Vzhledem k tomu, že se v současnosti setkáváme na relevantních ministerstvech s řadou věcných protiargumentů a existencí řady právních a organizačních bariér vytvoření jednotného rejstříku, který by splňoval přinejmenším výše uvedená kritéria, lze pro nejbližší období navrhnout „náhradní“ řešení, spočívající ve dvou krocích:

1. **vytvoření povinných registrů za jednotlivé právní formy služeb nerodinné péče**: tzn. vedle dnes již existujícího rejstříku mateřských škol a navrhované evidence dětských skupin zavést registr pro zařízení provozovaných podle živnostenského zákona a podle obecných právních předpisů, přičemž poslední dva typy doposud neevidované by bylo případně možné připojit k evidenci DS;
2. **zajištění dostupnosti informací z těchto registrů na regionální nebo na lokální úrovni na jednom místě**, tzn. nejlépe na úrovni krajů (srv. s návrhy úkolů pro kontrolní činnost krajů v kapitole 2), případně na úrovni obcí s rozšířenou působností, méně vhodnou je pak možnost „zaúkolovat“ tímto obce s pověřeným obecním úřadem (obce II. typu); zvolený samosprávný orgán by dostával podklady z uvedených registrů a vytvářel z nich informační systém pro obyvatele svého regionu i vlastní potřebu.

³⁹ případně také na základě zjišťování zkušeností, spokojenosti a výhrad rodičů, využívajících služeb zařízení

⁴⁰ Podobně jako Registr sociálních služeb je založen na ustanovení zákona o sociálních službách, Rejstřík škol a školních zařízení na školském zákonu a předpokládá se vznik evidence poskytovatelů dětských skupin na základě zákona o poskytování služeb o dítě v dětské skupině.

Návrh obsahu registru

Oblast regulace	Obsah registru
Identifikace poskytovatele	<ul style="list-style-type: none"> - jméno (fyzická osoba), název zařízení (právnícká osoba), - zřizovatel/provozovatel - rok založení (trvání provozu) - kontaktní údaje - právní režim – živnost, OPP apod. - odkazy na zápis v příslušné evidenci/rejstříku (školském, živnostenském, NNO, evidence DS)
Místo poskytovaných služeb	<ul style="list-style-type: none"> - adresa(y) - obec / okres
Cílové skupiny dětí	<ul style="list-style-type: none"> - věkové rozmezí - (podmínky) přijímání zdravotně postižených dětí - další podmínky přijímání dětí
Nabízené služby	<ul style="list-style-type: none"> - typ péče – celodenní, krátkodobá, pravidelná, příležitostná apod. - kapacity zařízení podle typů péče - nabídka aktivit „nadstandardního“ charakteru a aktivit rozšiřujících stěžejní pečovatelské a výchovně-vzdělávací služby. Například: <ul style="list-style-type: none"> o výchovně-vzdělávací přístup (a popř. i konkretizovaný program) o poradenské služby o zprostředkovatelské služby (např. spojení s odborníky z oblasti zdraví, práva atd.) o doprovodné služby (volnočasové kurzy, vyzvedávání dětí, veřejné jednorázové akce atd.)
Ceník služeb	<ul style="list-style-type: none"> - ceny jednotlivých typů nabízených služeb - možná cenová zvýhodnění (slevy, kredity)
Personál	<ul style="list-style-type: none"> - počet kvalifikovaných a pomocných pečovatelů nebo počet dětí na jednu pečující osobu - uplatňované požadavky na kvalifikaci - uplatňované požadavky na způsobilost
Hodnocení kvality, zpětná vazba od uživatelů	<ul style="list-style-type: none"> - vyjádření rodičů - výsledky provedených kontrol nebo odkaz na záznamy o kontrolách - vyjádření obce/jiného kvalifikovaného hodnotitele - zveřejněná doporučení

Pozn.: tučným písmem jsou označeny položky, které považujeme za základní, neopominutelné

KDE má být registr zveřejněn

Registr by měl být dostupný široké veřejnosti, úřadům samosprávných celků, institucím a organizacím zabývajícím se péčí o děti a podporou rodin, státním orgánům a dalším.

Je proto třeba, aby byl dostupný především na internetu, a to na webových stránkách:

1. subjektu, který ho bude spravovat,
2. MPSV, MŠMT,
3. kraje by měly mít možnost přebírat jeho části za daný kraj,
4. obce by měly mít možnost přebírat jeho relevantní část.

Portál shromažďující registry zařízení poskytujících péči, výchovu a vzdělávání pro děti před nástupem školní docházky:

Současně by měl být vytvořen některým ze subjektů, uvedených zde v bodě 1. nebo 2., portál, na kterém by byly současně k dispozici, alespoň ve formě odkazů na příslušné weby:

- registr služeb denní péče a výchovy, o němž je zde pojednááno,
- registr mateřských asistentek (chův) spravovaný profesní komorou mateřských asistentek (viz *Metodika profesionalizace individuální péče o děti – mateřská asistentka*, jeden z výstupů projektu „Nové formy denní péče o děti“⁴¹),
- rejstřík mateřských škol vyňatý z Rejstříku škol a školských zařízení MŠMT.

⁴¹ Barvíková, Palonciová, 2014c

4. Nedostatečně definovaná role a nedostatečné využívání kompetencí obcí v oblasti rané péče a výchovy dětí

Základní východiska zabezpečení denní péče a výchovy dětí v obci:

Obecní samosprávy by měly vyhodnotit přínos podpory služeb denní péče o děti pro rodiny a děti v jejich obci, pro obec a pro společnost.

Měly by koncipovat svou rodinnou politiku a v jejím rámci služby denní péče a výchovy dětí podle požadavků obyvatel obce.

Poskytování služeb denní péče o děti je stejně jako většina opatření rodinné politiky do značné míry věcí politického rozhodnutí, a proto záleží na samosprávě obce, jakou vytvoří nebo podpoří nabídku služeb péče o děti ve své spádové oblasti. Role obce stojí na pomezí povinné veřejné služby a oblastní iniciativy. Podle zákona o obcích č. 128/2000 Sb., který mj. vymezuje jejich úkoly v rámci samostatné a přenesené působnosti, mají obce *hypoteticky* značný prostor pro rozhodování v této oblasti. Praxe však ukazuje, že obcím buď chybí pádná motivace k větší podpoře zařízení denní péče o děti, nebo nemají dostatečné podmínky, vytvářené v rámci právního a sociálního systému státu, nebo stávající podmínky neumějí využívat. Obce sice mají nemalé pravomoci při zřizování zařízení denní péče o děti (v případě MŠ i řadu povinností), pro financování zařízení pro ranou péči a výchovu i další možnosti podpory služeb nerodinné péče, ale stávající systém iniciativy obcí v jejich zřizování a podporování několikrát způsobem omezuje, zejména z dále uvedených čtyř hledisek.

Problém finanční podpory služeb nerodinné péče obcemi: Systém státní finanční podpory omezuje svobodnou volbu obcí v opatřeních na podporu zařízení denní péče. Pouze mateřské školy stát podporuje tím, že se finančně podílí na jejich provozu formou normativů na žáka, což snižuje náklady pro obce, ale na druhé straně je zřizování MŠ dlouhodobou vysokou investicí, kterou musí obce důsledně zvažovat s ohledem na vývoj poptávky, daný především, ale ne pouze, populačním vývojem v obci/oblasti. Přesto se mnohé obce často spíše přikloní k investicím do budování MŠ než k zakládání nebo podporování alternativních forem péče, ačkoliv ty mohou být méně náročné na prvotní investice i na provoz a mají potenciál být flexibilnější ve svých funkcích a službách, tedy otevřenější k různorodým potřebám rodin a dětí i mimo denní péči.

Obce většinou upřednostňují podporu tradičních služeb péče o děti a výstavbu nových mateřských škol na úkor jejich alternativ v oblasti kolektivní a individuální péče poskytované na komerční či neziskové bázi z důvodů (a) neúplné informovanosti o alternativách, (b) vyšší popularity tradičních forem u voličů, (c) obav ze špatného ekonomického odhadu investice do různých typů zařízení a jejich využití.

Problém legislativní podpory: Neexistující jednoznačný či přehledný právní základ pro zřizování „alternativních“⁴² forem péče a vzdělávání dětí (viz kapitola 1 této metodiky) omezuje ochotu některých obcí taková zařízení podporovat. Nejlépe jsou na tom zařízení zřizovaná mateřskými a rodinnými centry, která si důvěru samosprávy zajistila mj. dalšími úspěšnými aktivitami pro rodiny. Zlepšení situace nabízí návrh zákona o dětských skupinách, v době psaní tohoto textu projednávaný v Poslanecké sněmovně Parlamentu ČR.

Problém znalosti poptávky: Nejen obce, ale ani (velká) města si vždy nezjišťují demografický a sociálně-ekonomický vývoj (objektivní faktory) a požadavky rodičů (subjektivní faktory), které určují

⁴² alternativních k MŠ a zařízením typu „tradičních“ jeslí

poptávku po zařízeních denní péče. Taková znalost umožňuje „plánovité“ rozhodování o jejich zřizování a rozšiřování a o finančních příspěvcích a investicích v této oblasti a dává podklad pro zdůvodněné financování (vč. požadavků/nároků dotací státu, kraje, ESF) a kooperaci aktérů (obec-kraj, obec-svazek obcí, samospráva-NNO v obci aj.).

Problém sdružování iniciativy, prostředků a funkcí: Partnerství aktérů působících na různých úrovních (stát, kraj, obec, svazky obcí, ale i další veřejné, soukromé a neziskové subjekty) při poskytování služeb denní péče a výchovy dětí umožňuje poskytovat variabilnější formy denní péče a při relativně nižších celkových finančních nárocích než nezávislá existence různých zařízení, pokud si navíc dokonce konkurují, nebo soustředění na jednu, pro zřizovatele (vesměs obce) náročnou formu. Optimální je kombinovat více zařízení, doplňující se svými funkcemi, ale specializovanými např. na určitou věkovou či sociální kategorii dětí nebo rozsah služeb apod., jak ukazuje francouzská zkušenost s tzv. kombinovanými zařízeními zmíněná níže.⁴³

Potenciál poskytovat vícečetné služby v rodinných centrech: Rozšiřování služeb denní péče a výchovy na mladší děti s sebou nese nejen větší požadavky na flexibilitu zařízení, ale i na další služby či asistenci, kterou rodiče požadují. Pro obce usilující o efektivní lokální rodinnou politiku se nabízí příležitost vytvářet rodinná centra, která mohou v jednom objektu poskytovat služby denní péče alternativních typů (s kratší či nepravidelnou docházkou, pro děti se specifickými potřebami, pro děti různého věku) a další služby, např. sociálně preventivní, sociálně integrační, volnočasové aktivity pro mládež nebo celé rodiny, poradenskou a konzultační činnost pro rodiče apod. (viz též část 8). Velkým vzorem jsou v podmínkách ČR zkušenosti mateřských a rodinných center provozovaných nestátními neziskovými organizacemi nebo církvemi.⁴⁴

Bylo by třeba podpořit tyto procesy:

- Stát by měl svou koncepcí (nejen) rodinné politiky motivovat obce k vyšší zainteresovanosti na vytváření nabídky služeb denní péče o děti v obci, k většímu zájmu podílet se na vzniku a fungování zařízení péče o děti mimo školský zákon, a to i finančně⁴⁵.
- Obce by samy sebe měly vnímat (a být chápány) jako koordinátoři služeb denní péče všech typů v zájmu souladu (variabilní) nabídky a poptávky. Měly by na základě zjištěných potřeb služeb denní péče o děti garantovat dostupnost alespoň některé z existujících forem služeb a plně informovat zájemce o celé nabídce těchto služeb.
- Obec by měla monitorovat potřeby služeb denní péče o děti a podle toho zřizovat nebo koordinovat zřizování zařízení rané péče a výchovy, přičemž je žádoucí v tomto spolupracovat s krajským úřadem a s příslušnou obcí s rozšířenou působností.
- Obce musí zvažovat jak efektivnost finančních investic a příspěvků na služby denní péče o děti, tak také negativní individuální a společenské dopady opomíjení poskytování těchto služeb (na rodiny, rozvoj obce, stárnutí populace obce aj.).
- Obce by měly využívat možností spolupráce ve svazku obcí. Zákon o obcích umožňuje vytvářet mikroregiony, které mají v náplni činnosti i péči o předškolní děti. Svazky obcí mohou plnit úkoly veřejné správy mimo jiné v oblastech školství, sociální péče a zdravotnictví. Základem právní úpravy svazků obcí je § 49–53 zákona o obcích. Z něho plyne, že jak členské obce, tak jednotlivci, občané obcí, mohou podávat písemné návrhy ve věcech působnosti svazku nebo vyjadřovat se k návrhu jeho rozpočtu, a tedy i potenciální možnost prosazovat zájmy rodin s malými dětmi.

⁴³ viz též Palonciová a kol., 2013c

⁴⁴ viz také Kuchařová, Psychlová, Svobodová, 2014

⁴⁵ "Přestože přetrvává nedostatek zařízení pro péči o děti, zejména pro děti mladší tří let, neexistují žádné plány na zvýšení rozpočtové podpory na veřejná zařízení péče o děti předškolního věku." (Evropská komise, 2013, s. 5)

- Obce by si měly vytvářet dlouhodobější plán rozvoje systému služeb denní péče o děti. K tomu najít způsob využití komunitních plánů (nebo využít potřebné informace z těchto plánů).
- Je potřeba posílit síťování služeb, mj. kombinováním služeb péče a výchovy s dalšími návaznými službami pro rodiče, jako např. poradenství, sociálně-terapeutické služby, rodinné aktivity aj.

V následujících třech rámečcích představujeme příklady praxe z Francie, z nichž je žádoucí čerpat inspiraci pro přesnější vymezení role obcí, efektivnější ve vztahu k systému služeb rané péče o děti v ČR, aby potřeby definované výše mohly být splněny.

Inspirace z Francie:

Obec jako koordinátor systému služeb denní péče o děti:

- Obce mívají promyšlenou a koncepční rodinnou politiku (příkladem města Cavaillon, Martigues) a služby denní péče o děti jsou její významnou součástí, péči o ně obce chápou jako svou politickou odpovědnost a silně se v ní angažují.
- Obec/město má k dispozici registraci všech poskytovatelů služeb denní péče o děti – kolektivních a individuálních – a eviduje nejen nově narozené děti, ale také zájem jejich matek (rodičů) o nerodinnou péči.

Z centrální úrovně není stanoveno, v jaké obci mají být jaká zařízení, ale reálně dochází k určité koordinaci aktivit v oblasti služeb denní péče o děti na regionální úrovni. Jednou měsíčně se scházejí zástupci pokladny rodinných dávek CAF, Úřadu na ochranu matky a dítěte (PMI) a obce nad žádostmi o povolení/financování nových nebo rekonstruovaných zařízení. Účelem těchto setkání je koordinace vývoje zařízení denní péče v zájmu jejich pestré, flexibilní a potřebám odpovídající nabídky a zachování kvality poskytované péče. Regionální úřady se řídí celostátními předpisy a současně si vytvářejí vlastní doplňkové předpisy pro vlastní departement podle potřeby jeho obyvatel a v intencích vlastní departementální rodinné politiky.

Postup v případě zájmu rodičů o umístění dítěte do zařízení denní péče (město Martigues):

- Rodič se registruje u krajského/departementálního úřadu (*Conseil Général*) a na radnici obce.
- Radnice mu navrhne výběr z dostupné škály zařízení kolektivní⁴⁶ a individuální péče – přednostní zájem je skoro vždy o kolektivní péči, ale často nejsou dostatečné kapacity – pak je rodičům nabízena jako alternativa individuální péče.
- Pokud je zvolena individuální péče mateřské asistentky: návrh vhodné mateřské asistentky, která je k dispozici, porovnání časových možností (pokud časové požadavky rodičů nemůže žádná mateřská asistentka splnit, je stále možnost volit spíše kolektivní péči).
- Dále: matka má možnost získat asistenci při seznámení s mateřskou asistentkou, uzavření smlouvy atd.⁴⁷

⁴⁶ V Martigues (obec se 47 000 obyvateli) je vedle mateřských škol 16 různých zařízení denní péče o děti, většinou obecní jesle a dětské zahrady, jinak soukromé jesle, a poskytovatelé individuální péče (srv. Paloncyová a kol., 2013b).

⁴⁷ viz Barvíková, Paloncyová, 2014a, 2014c

Východiska a pozitivní výsledky sdružování obcí (Cavaillon⁴⁸):

- Přístupnost zařízení denní péče je považována za výhodný nástroj proti nezaměstnanosti (vyšší zaměstnanost podporuje spotřebu, potažmo bohatství regionu).
- Tím, že systém zařízení denní péče umožňuje ženám být zaměstnány, přispívá ke sladování rodiny a zaměstnání.
- Mj. jde o nástroj odstraňování genderových rozdílů.
- Tak, jak je systém služeb denní péče o děti nastaven, pomáhá vyrovnávání sociálních rozdílů a k socializaci dětí; mezi motivacemi podpory služeb denní péče sílí chápání jejich role jako nástroje rozvoje dětí.
- Je uplatňován princip, že všichni mají mít stejné šance bez ohledu na zvolenou formu denní péče o děti; žádná forma není společenstvím obcí upřednostňována; všichni v regionu musí mít stejný přístup k tomu, co si zvolili (svobodnou volbu a přístup ke kolektivním i individuálním způsobům péče); nicméně rodiny nejvíce požadují jesle, tomu je v tomto regionu přizpůsobována praktická politika.
- Politici přecházejí od pojetí, že se jedná o hlídání dětí matek, které chtějí pracovat, k pojetí, že je to celospolečensky prospěšná služba.
- Nabízeny jsou také mateřské školy a „hlídání“ školních dětí po vyučování, příp. i večer.

Kombinovaná zařízení

Kolektivní zařízení denní péče kombinující různé typy péče (např. jesle spolu s hlídacím centrem) s různými možnostmi docházky (pravidelnou, nepravidelnou atd.).

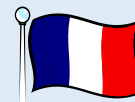
Principy a výhody kombinovaných zařízení:

- ekonomická úspornost,
- výhoda kontinuity kontaktu personálu s rodinou a dítětem péče o děti se v celém předškolním období odehrává v jednom objektu (zařízení), snaha vyjít vstříc (měnící se) poptávce v dané lokalitě (příp. i možnost kapacity objektu využívat střídavě v různých poměrech počtu dětí v MŠ a jeslích dle aktuální poptávky).

Zdroje: výzkumné cesty v rámci projektu, expertní rozhovory se zástupci CAF a místních samospráv v departementu Bouches-du-Rhône

⁴⁸ Cavaillon je jakousi "střediskovou" obcí ve sdružení obcí, jehož politika služeb denní péče o děti je významnou součástí jejich celkové rodinné politiky.

Inspirace z Francie:

Víceletý plán rozvoje služeb péče o děti mladší 6 let

Každá obec může na základě dohody s místními organizacemi a sdruženími vypracovat tzv. „víceletý plán rozvoje služeb péče o děti mladší šesti let,“ v rámci něhož konkretizuje postup dalšího rozvoje služeb v lokalitě. Plán vychází z vyhodnocení stávající nabídky služeb denní péče v obci, provozovaných jak obcí, tak nestátními subjekty (občanskými sdruženími – např. rodičů – a soukromými organizacemi) a studia potřeb místních rodin a schvaluje ho Rada města.

Plán obsahuje:

- inventář služeb, zařízení a typů péče všeho druhu pro děti mladší šesti let, které v obci jsou, včetně mateřských škol,
- analýzu potřeb rodin z hlediska služeb denní péče o děti s výhledem na období platnosti víceletého plánu,
- zpřesnění perspektivy vývoje nových a rozvoje stávajících služeb a zařízení péče o malé děti, který se jeví jako nezbytný, včetně harmonogramu realizací jednotlivých kroků a propočtu předpokládaných nákladů pro obec.

Inventář služeb a analýza potřeb společně tvoří tzv. „**územní diagnostiku**“, vycházející z průběžně sbíraných statistických a demografických dat vypovídajících o potřebách rodin v obci a míře jejich naplnění. Diagnostika je komplexním srovnáním poměru počtu narozených dětí k nabídce míst v existujících službách péče o děti a stavu aktuální poptávky a vychází z celé škály zdrojů – např. sčítání obyvatel, matrik, čekacích listin na jesle (díky jejich centralizaci na obci poskytují ucelený přehled o poptávce), demografických analýz Pokladny rodinných dávek (CAF). Popř. může být doplněna o výsledky účelových dotazníkových šetření zjišťujících doplňující informace.

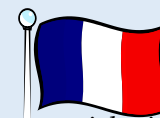
Důležitou podmínkou je to, aby provoz jednotlivých služeb a zařízení byl uzpůsoben přijímání dětí z rodin, které mají ztížené životní či pracovní podmínky nebo slabší ekonomické zázemí.

Vytvoření a přijetí plánu není pro obce povinné, závisí tedy především na proaktivitě místního zastupitelstva v oblasti služeb péče o děti. Je především nástrojem poskytujícím určitý rámec pro směřování vývoje služeb v místě. Zároveň může sloužit jako východisko pro smlouvu „Dětství a mládí“ (CEJ)⁴⁹, kterou obce mohou uzavřít s Pokladnou rodinných dávek (CAF) za účelem získání dotací na rozvoj místní sítě služeb péče o děti v čtyřletém horizontu.

Zdroje: Accueil de la petite enfance 2009; Code de l'action sociale et des familles - Article L214-2; rozhovor se zástupkyní zařízení denní péče o děti v obci Martigues

⁴⁹ Contrat Enfance et Jeunesse, viz rámeček „Inspirace z Francie“ v kapitole 5

Inspirace z Francie:

Krajské (departementální) komise pro děti a mládež

Krajské komise pro děti a mládež (CoDAJE)⁵⁰ sjednocují aktéry rodinné politiky na úrovni kraje (departementu). Jejich posláním je reflektovat, navrhnout a sledovat opatření a diskuse týkající se organizace, provozu a rozvoje služeb péče o děti a zajišťovat, aby obecné směřování krajské politiky bylo ve prospěch dětí v kraji.

Předsedou Komise je předseda Rady departementu, zástupcem předsedy je předseda správní rady CAF daného kraje. Dále se komise skládá ze zástupců Rady departementu, státních institucí, územních samosprávných celků, Pokladny rodinných dávek (CAF), zařízení péče o malé děti a středisek mateřských asistentek, rodinných sdružení a sdružení zabývajících se otázkami raného dětství, odborových organizací sdružujících pracovníky ve službách péče o děti, osob s profesní kvalifikací pro péči o děti do 6 let, jakož i uživatelů těchto služeb.

(Příklad: v departementu Bouches-du-Rhône studovaného v rámci projektu má komise 32 členů.)

Cílem komise je:

- **Podporovat soudržnost** politických zástupců v kraji ve prospěch služeb péče o malé děti
- **Podporovat rozvoj** forem péče o děti a jejich přizpůsobení potřebám a požadavkům rodin
- **Přispívat k informovanosti a orientaci** rodin v opatřeních a dávkách zavedených za účelem napomoci sladování rodinného a profesního života
- **Garantovat rovný přístup** ke službám péče o děti pro všechny děti
- **Zajišťovat kvalitu a komplementaritu** forem péče v kraji

Za účelem splnění těchto cílů provádí komise každoroční analýzu těchto dokumentů:

- **Zpráva o stavu potřeb a nabídky** služeb péče o děti mladší šesti let, sestavenou útvary Rady departementu a CAF
- **Zpráva o víceletých plánech rozvoje služeb péče o děti mladší šesti let**, přijatých obcemi v daném departementu
- **Bilance nákladů zřizovaných** zařízení a služeb péče o děti mladší šesti let sestavenou předsedou Rady departementu.

Předseda Rady departementu podává komisi přehled o službách **experimentálního typu**, zřizovaných na základě zvláštního zákonného ustanovení,⁵¹ a zajišťuje jeho dodržování.

Zdroje: Příspěvek s názvem „La politique petite enfance au niveau départemental et communal“ (Politika raného dětství na úrovni departementu a obce) zástupkyň Pokladny rodinných dávek Bouches-du-Rhone na konferenci pořádané v říjnu 2013 v rámci projektu; Décret du 3 mai 2002 relatif à la commission départementale de l'accueil des jeunes enfants

⁵⁰ Commission Départementale de l'Accueil des Jeunes Enfants

⁵¹ Code de la santé publique – Article L2324-47

5. Nerovnoměrnost finančního zabezpečení systému rané péče a výchovy dětí před dosažením školního věku z veřejných zdrojů a dopady na dostupnost služeb

Příspěvky či investice do oblasti služeb péče o děti z veřejných zdrojů nejsou v současnosti dostatečné. K vyšší finanční podpoře systému denní péče by měl přispět stát i samosprávné orgány, zejména obce. Celkové investice/příspěvky ze státního a obecních rozpočtů do tohoto systému se jeví jako nedostatečné z několika pohledů, které jsou vážnými argumenty pro přehodnocení celého systému financování služeb nerodinné péče z veřejných zdrojů:

- z hlediska vysokých skutečných nákladů zřizovatelů a poskytovatelů těchto služeb, které omezují potenciální zřizovatele v rozhodnutí investovat a provozovat zařízení finančně dostupná pro rodiče; např. náklady na jedno dítě umístěné v mateřské škole se pohybují v rozmezí cca od 43 tis. do 65 tis. Kč za rok,⁵²
- z hlediska poplatků rodičů, zejména ve vztahu k možnostem nízkopříjmových sociálních skupin, pro které tyto služby plní soubor funkcí s důrazem na funkci sociálně-aktivizační; mnohým matkám se nevyplatí vracet na trh práce, pokud náklady na péči o dítě výrazně redukuje skutečný příjem a dokud mají nárok na rodičovský příspěvek⁵³;
- a v neposlední řadě také z hlediska individuálních a společenských efektů kvalitní péče a výchovy v raném věku pro úspěšnost jedince v dospělosti a jeho lidský kapitál⁵⁴.

Současný nízký podíl veřejných financí a „přednostní“ zaměření financování ze státního rozpočtu na mateřské školy zapsané ve školském rejstříku způsobuje⁵⁵ (vedle dalších faktorů) velké rozdíly v ceně služeb různých forem denní kolektivní péče. V důsledku toho jsou znevýhodněni ti rodiče a rodiny, jejichž děti nebyly přijaty do MŠ. Příčinou je to, že se zatím nepodařilo dosáhnout společenského konsenzu ohledně podpory rané péče a výchovy mimo oblast školství. Tím by byly vytvořeny rovnoprávné podmínky pro rodiny využívající různé formy denní péče o děti od nejujtějšího věku a pro svobodnou volbu rodičů při jejich výběru. Důsledkem je malý zájem nebo limitované možnosti samospráv pro přímou finanční podporu zařízení denní péče různého typu a také profesionalizovaných individuálních forem péče, přestože příklady ze zahraničí i domácí analýzy⁵⁶ ukazují na pozitivní dopady vyšších státních a obecně veřejných investic v této oblasti.

S ohledem na společenský přínos systému rané péče a vzdělávání je velice žádoucí přehodnotit tento přístup a rozšířit **veřejnou (státní a obecní) finanční podporu pro rozvoj služeb péče o děti**. Nabízejí se čtyři následující možnosti.

⁵² Viz „MŠMT ČR, 2011a (informace se týká situace v roce 2010). Předkladatelé návrhu zákona o dětské skupině odhadují, že „by náklady na zřízení a poskytování služby péče o dítě v dětské skupině o 12 dětech mohly činit 500 000 Kč (záleží ovšem na charakteru dostupných prostor), v případě ročního provozu 456 000 Kč“. (Vládní návrh zákona, s. 44)

⁵³ Viz např. Jahoda, Šinkyříková, 2011, kde se mj. píše: „Nejlepší pobídky k návratu do práce přitom mají ty rodiny, které mají možnost zajistit péči o dítě s nulovými nebo malými náklady“ (s. 62)

⁵⁴ Srv. např.: Hašková, Saxonberg 2013, Mejstřík a kol. 2011. Jiný společenský přínos rozvinutého systému SDPD připomínají Kalíšková a Münich, když ukazují ekonomické dopady absence matek nejmenších dětí na trhu práce (Kalíšková, Münich 2012).

⁵⁵ Jedině MŠ zapsané ve školském rejstříku mají jistý pravidelný zdroj příjmů ze státního rozpočtu podle školského zákona č. 561/2004 Sb., v platném znění, ve formě normativů na žáka.

⁵⁶ Viz mj. zde citované práce Münicha (2010), Kalíškové a Münicha (2012), Mejstříka a kol. (2011) a Haškové, Saxonberga a Mudráka (2012)

Možnosti zvýšení podpory a dostupnosti služeb denní péče o děti z veřejných finančních prostředků:

- a) Navýšit a institucionálně zakotvit finanční příspěvky obcím na rozvoj služeb denní péče a výchovy dětí
- b) Motivovat obce ke zvýšení finanční podpory zařízení denní péče z jejich rozpočtů, přehodnotit „návratnost“ investic do denní péče o předškolní děti samotnými obecními samosprávami
- c) Zavést systém přímých příspěvků na provoz zařízením denní péče
- d) Přispívat přímo rodičům (rodinám) využívajícím služby denní péče, a to formou dávek a/nebo daňových zvýhodnění

Ad a) Kromě vyššího podílu příjmů obcí z rozpočtového určení daní se nabízí možnost **úcelových dotací a grantů**, poskytovaných na základě zdůvodněných a odbornou analýzou podložených potřeb obcí při zajišťování dostupnosti služeb denní péče o děti. Další možností je rozšíření zdrojů na služby denní péče a výchovy dětí z Evropského sociálního fondu.

Ad b) To je žádoucí doplněk toho, co je zde uvedeno pod písmenem a), avšak nelze nějakou direktivou nahradit principy občanské společnosti, kdy samospráva reaguje na (deklarované) potřeby občanů. Samosprávy obcí musí být otevřené poptávce po těchto službách a hledat ve svých zdrojích možnosti a při rozhodování o obecních preferencích dávat do popředí podporu těchto služeb. Lze však podpořit iniciativu obcí a poskytnout obcím jistotu, že **stát přispěje** svým příspěvkem (podle bodu a). Stát musí mít na druhé straně jistotu, že vložené peníze budou vynaloženy efektivně, tzn., že skutečně přispějí ke zpřístupnění služeb péče rodinám, které je potřebují, a že se jedná o projekty s ověřenou perspektivou trvání. K otázce koordinace a vzájemné podmíněnosti spoluúčasti obce a státu na financování se lze inspirovat francouzským příkladem uvedeným níže v rámečku.

Účinným nástrojem motivování obcí bez dopadů na finanční zdroje státu je vytváření prostředí **jednoduché**, obce příliš nezatěžující, a **přitom transparentní administrace státních a krajských dotací** a jiných finančních toků ve prospěch obce na oblast služeb rané péče a výchovy dětí.

Ad c) V zájmu vytvoření rovnoprávnějších podmínek pro rodiče v oblasti rané péče a výchovy a podpory variability služeb je třeba zvážit možnosti **přímé podpory zařízení** denní péče z veřejných zdrojů i mimo školskou soustavu. I zde se lze inspirovat příkladem Francie. Pro zajištění efektivity vynakládání takovýchto zdrojů je nutné **určit základní podmínky a pravidla finanční podpory**, a to obdobně u všech veřejných zařízení zřizovaných v budoucnu podle zákona o dětských skupinách⁵⁷ (podobně jako u MŠ) a prosazovat kombinované financování pro poskytování denní péče o děti v neziskových organizacích (za striktně vymezených podmínek též pro soukromá zařízení).

Další možností jsou **daňová zvýhodnění**, jejichž jedna z variant je v současnosti součástí návrhu zákona o dětské skupině. Zde se odečet nákladů na provoz z daní týká zřizovatelů zařízení – zaměstnavatelů, tedy jen jedné skupiny zřizovatelů.

Zvážit je třeba další možnost, týkající se zejména dětských skupin a zařízení provozovaných podle obecně platných právních předpisů, a to snížení nákladů zřizovatelů snížením stavebně technických a hygienických požadavků v mezích stanovených, objektivně zdůvodněných standardů, které nadměrně nesníží kvalitu služeb denní péče. Podle diskusí okolo zákona o DS takové řešení dnes není příliš schůdné, spíš naopak, naráží na kritiku a odmítání.

V zájmu úsporného hospodaření s veřejnými prostředky by rozhodování o jejich alokaci mělo vždy předcházet provedení **ekonomického a demografického rozboru vývoje poptávky** jako podklad zhodnocení smysluplnosti investic do různých forem SDPD podle lokalit a typů obcí.

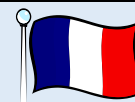
⁵⁷ Mj. proto, že např. v návrhu zákona o dětských skupinách se navrhuje pro tato zařízení v případě počtu dětí 13-24 téměř shodné hygienické a další požadavky, takže se DS s tímto počtem dětí oproti původnímu záměru stávají dražšími než MŠ právě proto, že MŠ jsou dotovány ze státních zdrojů.

Ad d) Analyzovat možnosti **zavedení dávky na nerodinnou péči** zohledňující příjmy rodičů a ceny různých typů a forem nerodinné péče. Finanční podpora státu směřovaná k rodičům by měla umožnit svobodný výběr jakéhokoliv typu legálně poskytované služby (veřejná MŠ, jiná kolektivní zařízení, chůva) pro rodiny s různou příjmovou úrovní, tzn., že by dávka na nerodinnou péči byla odvislá od této úrovně. Měla by narovnat stávající nerovnosti spojené s využíváním odlišných forem péče o děti, tedy zohledňovat i odlišnost poplatků rodičů za různá zařízení (měla by např. být minimální nebo obecně nižší u státem dotovaných zařízení, tedy MŠ, pokud se u nich nezmění princip maximální výše školného podle dnes platných předpisů⁵⁸). Měla/mohla by být **dávkou státní sociální podpory**. Perspektivně by se mohla stát dávkou **příjmově testovanou**.

Aktuálně by bylo možné **přehodnotit koncepci a účel rodičovského příspěvku**, který by pro zaměstnané (výdělečně činné) matky sloužil jako příspěvek na nerodinnou péči o dítě a pro ostatní byl jako doposud náhradou příjmu. Příspěvek by tak mohl být vyplácen i matkám dětí mladších dvou let nezávisle na způsobu zabezpečení péče o dítě a rozsahu výdělečné aktivity rodiče.

Otázkou je případný **souběh úlevy na dani**, navrhovaný v návrhu zákona o dětské skupině, a „**dávky na nerodinnou péči**“. Pokud by však tato dávka zohledňovala příjem rodiny, měl by nárok na ni vzniknout jen těm rodinám, kde i po úlevě na dani jejich příjmy nedosáhnou limitu určeného pro nárok na novou rodinnou dávku. Možným řešením je i to, že si rodiče sami vyberou, který způsob finanční podpory využijí.

Inspirace z Francie:

Zřizování a provoz zařízení denní péče o děti jsou finančně podporovány Pokladnou rodinných dávek (CAF), která hospodáří s příjmy ze sociálního pojištění (2/3) a z daní (1/3).

CAF vyplácí jednak dávky rodinám, které využívají nějakou z řady forem denní péče a výchovy, a jednak zařízením, a to na prvotní investice a na provoz, vše podle stanovených pravidel, jejichž podstatou je zdůvodnění potřeby a efektivita vynaložených prostředků. CAF uzavírá se zařízením smlouvu. Výše příspěvku záleží na rozpočtu zařízení.

Smlouva o spolufinancování mezi CAF a obcí (svazkem obcí)

CEJ (*Contrat enfance jeunesse* – „Smlouva dětství a mládí“) je vzájemný závazek ke spolufinancování podepsaný mezi CAF a obcí nebo seskupením obcí.

Předkladateli návrhu na takovouto smlouvu bývají sdružení obcí, která předkládají 4letý projekt (s možností prodloužení) na poskytování služby denní péče a dalších forem podpory dětí a mládeže na základě diagnózy místní situace (demografické a sociální prognózy, potřeb rodin, poptávky a nabídky služeb denní péče apod.). Do návrhu plánu činnosti zařízení denní péče uvádějí: počet dětí, pracovní dobu, lidské a finanční zdroje, korespondenci záměru s rodinně politickou vizí, spolupráci obcí, spolupráci s dalšími institucemi (CAF, departementální rada). Spolu s CAF pak záměr upravují, následně zajistí všechna potřebná povolení pro zřízení služby/služeb.

⁵⁸ Tzn. úplaty maximálně do výše 50 % neinvestičních nákladů na jedno dítě za měsíc (podle školského zákona č. 561/2004 Sb., v platném znění, a vyhlášky č. 14/2005 Sb., o předškolním vzdělávání, v platném znění).

6. Nevhodnost rozdělení systému zařízení denní péče o děti podle hranice 3 let věku dětí místo podle potřeb dětí a rodin

Dnešní struktura zařízení péče o děti, která se vyvinula částečně z tradičního systému mateřských škol a jeslí a částečně živelným způsobem jako reakce na společenskou poptávku (byť do jisté míry regulovaným zavedením „péčových živností“), rozděluje nerodinnou péči a výchovu dětí tradičně na dvě období, vymezená věkem dětí – ranou péčí do tří let věku dětí a předškolní péčí od tří let do počátku školní docházky jako období počátečního vzdělávání. Názor, že toto rozdělení je přirozené, je silně zakořeněno jak v odborném diskurzu, tak v povědomí rodičovské veřejnosti⁶³.

Tento přístup vychází z předpokladu, že takto odlišené věkové skupiny dětí mají odlišné potřeby a schopnosti pro vzdělávání, tedy vyžadují odlišnou péči a výchovně-vzdělávací působení. Navíc přetrvává názor, že dítě do tří let má být vychováváno pouze nebo s naprostou převahou v rodině, příp. matkou.⁶⁴ Odhlíží se zde od individuality dětí a od diferencovaných potřeb rodičů a jejich představ o péči a výchově dětí. Přitom výzkumy⁶⁵ i zkušenosti ze zahraničí poukazují na to, že při kvalitní a v rozumném rozsahu poskytované nerodinné péči takový přístup dětem nejen neškodí, ale často prospívá, zejména jde-li o děti ze sociálně znevýhodňujícího prostředí.

Respektování hranice tří let věku dětí pro jejich docházku do kolektivních zařízení denní péče a výchovy se dlouhodobě projevuje v poddimenzování nabídky takovýchto služeb pro nejmenší děti, které by dostatečně splňovaly základní požadavky na kvalitní péči a výchovu. Jen postupně je budován systém nabízející větší variabilitu nabízených služeb z hlediska jejich obsahu (hlídání, péče, výchova a vzdělávání), z hlediska délky denního pobytu dětí a pravidelnosti docházky a z hlediska věku dětí či věkového rozpětí docházejících dětí, kde by současně byly naplňovány vysoké standardy těchto služeb. Soukromá zařízení i NNO nabízejí širokou, nepřehlednou a co do obsahu, ceny a kvality různorodou škálu služeb. Je třeba podporovat šíři nabídky a přitom garantovat jejich kvalitu při respektování potřeb různých rodin, rodičů a dětí.

Proto je žádoucí:

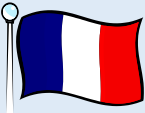
- Vytvořit **flexibilní a variabilní nabídku** služeb denní péče a výchovy dětí podle uvedených kritérií a respektujících nároky rodičů na obsah a časový rozsah péče s ohledem na věk jejich dětí a umožňujících i začlenění těch nejmladších „přiměřeně“ jejich schopnostem;
- Podporovat **zařízení, kde se rodiče mohou podílet na jejich činnosti** a na adaptační fázi docházky dětí do zařízení;
- Podporovat **rozšíření služeb mateřských škol na děti od 2 let** při odpovídajícím přizpůsobení prostor, počtu dětí na pečující osobu a hygienických požadavků;
- Podle poptávky vytvářet **zařízení pro širší věkové spektrum dětí** bez rozlišování hranice 3 let;
- Vytvářet **systém denní péče a výchovy otevřený možnostem přechodu** mezi jednotlivými zařízeními různého typu a zaměřením podle vývoje schopností dětí, ideálně v rámci kombinovaných zařízení;
- Zajistit náležitě kvalifikovaný a početný pečující personál v závislosti na věkovém rozmezí a zdravotním stavu dětí a s přihlédnutím k obsahové stránce poskytované péče v jednotlivých zařízeních;
- Dále **hledat cesty odstranění resortní roztržitosti**;
- Zavést systém kontroly a registrace zařízení podle kapitol 2 a 3 této metodiky.

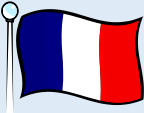
⁶³ Rodiče pro své děti preferují MŠ tak, jak jsou „tradičně“ koncipovány a mají k tomu řadu zcela legitimních a pochopitelných důvodů. Obdobné preference mají např. i francouzští rodiče navzdory široké nabídce individuálních a kolektivních forem péče pro děti od narození do počátku školní docházky ve Francii. Srv. Palonciová a kol., 2013b (s. 80-81, 84-85, 176-179).

⁶⁴ Srv. Palonciová a kol. 2013b (s. 176-177). Převahu tohoto názoru potvrdily také výsledky dotazníkového šetření provedeného v rámci projektu (viz Kuchařová, Psychlová, Svobodová, 2014).

⁶⁵ Srv. např. Hašková, Saxonberg, Mudrák, 2012

Inspirace z Francie – typologie zařízení denní péče o děti:

Typ zařízení Počet dětí (možno navýšit o 10 %) Věkové rozpětí	Hlavní rysy*
Mateřské školy V průměru 26 dětí/ třídu (2) 3 – 6 let	<ul style="list-style-type: none"> • Každodenní provoz • Pravidelná každodenní polo/celodenní docházka • Součást systému školství – řídí se harmonogramem školního roku vč. volných střed a prázdnin • Téměř 100% účast dětí od 3 do 6 let • Na každou třídu připadá minimálně 1 pedagog a 1 asistent • Klíčový pedagogický personál má kvalifikaci učitelů v základním školství • Veřejný (obec, departement) nebo soukromý (NNO, církve) zřizovatel • Spolufinancovány státem (rozpočet školství), místními samosprávami, rodiči
Jesle Min. 20, max. 60 dětí 0 – 6 let	<ul style="list-style-type: none"> • Pravidelná docházka • Provozní doba každodenní polo/celodenní, někdy i v nestandardní časy (víkendy, noci) • 66 % veřejný zřizovatel, 27 % NNO • Věkově smíšené i oddělené skupiny • Sdílení místa při částečné docházce
Dětské zahrady Max. 80 dětí 2 – 6 let	<ul style="list-style-type: none"> • Pravidelná docházka • Provozní doba buď obdobná provozu MŠ a jeslí, nebo v nestandardní časy (středy, víkendy, prázdniny) pro vykrytí poptávky ve dnech školního volna
Mikrojesle/ minijesle Max. 9 dětí 0 – 6 let	<ul style="list-style-type: none"> • Pravidelná docházka, ale možnost větší flexibility organizace provozu podle potřeb rodin a dětí • Nižší nároky na prostory a personální zajištění oproti větším zařízením
Rodičovské jesle Max. 25 dětí 0 – 6 let	<ul style="list-style-type: none"> • Pravidelná docházka • Provozní doba každodenní polo/celodenní • Podmínkou zápisu je pravidelná účast rodičů na provozu (péče/ údržba/ administrativa atd.) • Zřizovatel – často sdružení rodičů nebo centrum sociálních služeb • Sociálně-aktivizační funkce nebo alternativa pro rodiče se zájmem se více podílet • Na provozu se dle potřeby podílí psycholog
Rodinné jesle Max. 150 dětí 0 – 4 roky	<ul style="list-style-type: none"> • Místo pro setkávání mateřských asistentek se svěřenými dětmi: podpora socializace dítěte a prostor pro sdílení mezi asistentkami • Provoz 1-2x týdně • Zřizovatel je zároveň zaměstnavatelem mateřských asistentek

Typ zařízení Počet dětí (možno navýšit o 10 %) Věkové rozpětí	Hlavní rysy*
Dětské koutky Max. 60 dětí 0 – 6 let	<ul style="list-style-type: none"> • Příležitostná péče pro děti, jejichž alespoň jeden rodič nepracuje – sociálně-aktivizační funkce • Provoz pravidelný, ale ne každodenní, i v nestandardních časech • Docházka max. 3 půldne týdně • Specifický příklad: pojízdný dětský koutek <i>Bébécarr</i>⁶⁶
Kombinovaná zařízení Max. 60 dětí 0 – 6 let	<ul style="list-style-type: none"> • Sdružují více služeb i forem péče pod jednou střechou a jedním zřizovatelem (např. jesle s pravidelnou docházkou, dětská zahrada ve dnech školního volna, středisko mateřských asistentek⁶⁷) – velká část všech zařízení je v současnosti provozována formou kombinovaných zařízení
Kombinovaná rodinná zařízení Max. 100 dětí 0 – 6 let	<ul style="list-style-type: none"> • Sdružují více služeb i forem péče pod jednou střechou a jedním zřizovatelem (např. jesle, dětská zahrada, rodinné jesle)
Firemní jesle Max. 60 dětí 0 – 6 let	<ul style="list-style-type: none"> • Zařízení pro děti zaměstnanců – podnik spolufinancuje provoz • Ne příliš obvyklá • Nejčastěji kombinovaná zařízení
Zařízení přijímající děti s rodiči 0 – 3 roky	<ul style="list-style-type: none"> • Pravidelný provoz 1x i vícekrát týdně • Příležitostná docházka • Podmínkou je účast dítěte i dospělého doprovodu (rodič/ mateřská asistentka) • Sociálně-aktivizační funkce, podpora rodičovských kompetencí, socializace dítěte • Možná anonymní účast • Specifický příklad: „zelené domy“ – podmínkou provozu je stálá přítomnost psychologa
„Zahrady probuzení“ Min. 24 dětí, skupiny po 12 dětech 2 – 3 roky (ale i širší rozpětí)	<ul style="list-style-type: none"> • Experimentální forma zařízení • Doplnuje nabídku v místech s převisem poptávky, napojení na jiné existující zařízení – proto nižší náklady i úplata rodičů • Socializace dítěte

*) Pro všechna zařízení kromě mateřských škol (detaily uvedeny přímo v tabulce) platí tyto obecné hlavní rysy: provoz zajišťuje kvalifikovaný personál (nejčastěji puéricultrice a vychovatelky) v doprovodu méně kvalifikovaného pomocného personálu, vždy v minimálním poměru 1:8 chodícím a 1:5 nechodícím dětem při dodržení dalších obecných pravidel (viz rámeček níže). Všechna zařízení vycházejí z pedagogického záměru, který si v době vzniku stanoví a průběžně aktualizují. Všechna zařízení mohou mít veřejného (obec, departement), nestátního (sdružení rodičů, centrum sociálních služeb) i soukromého zřizovatele – ve všech případech platí, že cca 65-70 % zařízení je zřizováno obcí nebo departementem. Dále platí, že zařízení jsou vždy spolufinancována z úplaty rodičů a dávek CAF, dále příp. ze zdrojů zřizovatele, příspěvků obce (viz rámeček „Inspirace z Francie“ v kapitole 5).

⁶⁶ viz: Palonciová a kol., 2013b; Kuchařová, Psychlová, Svobodová, 2014

⁶⁷ Palonciová a kol., 2013b

7. Nedořešené otázky žádoucí kvalifikace pečujících osob v (různých typech) zařízení péče o děti

V systému, který v současné době funguje v ČR, přetrvává problém nejednoznačnosti a nerovnoměrnosti vymezení kvalifikačních požadavků na povolání zajišťující přímou péči v nerodinných službách denní péče o děti. Obdobně jako je tomu v dalších aspektech systému služeb péče o děti diskutovaných v této metodice, jediné dva typy provozu, pro něž jsou kvalifikace vymezené, jsou předškolní vzdělávání v mateřských školách a denní péče o děti mladší tří let provozovaná jako vázaná živnost. Zatímco pro výkon pedagogické činnosti v **mateřských školách** provozovaných na základě školského zákona kvalifikační požadavky jasně předepisuje zákon⁶⁸ a pro živnost „**péče o dítě do tří let věku v denním režimu**“ právní předpis stanoví škálu kvalifikací, z nichž alespoň jednu musí živnostník v této oblasti splňovat,⁶⁹ **pro pečující osoby v jiných typech služeb denní péče o děti příslušná legislativa požadované kvalifikace blíže nespecifikuje**. To se týká služeb provozovaných na základě obecných právních předpisů, služeb provozovaných na základě volné živnosti „mimoškolní výchova a vzdělávání“ i činnosti nepedagogických pracovníků najímaných i registrovanými mateřskými školami jako pomocná síla.

Specifikem v této oblasti je připravovaný **zákon o službě péče o dítě v dětské skupině**. Ačkoliv je značnou částí odborné veřejnosti nahlížen jako dlouho očekávané řešení absence legislativního základu pro provoz zařízení mimo režim školského zákona, je na druhou stranu rozporován i samotnými odborníky, kteří v oblasti služeb péče o děti působí, pro velmi široký rozptyl kvalifikací, které označuje za vhodný odborný základ pro výkon pozice pečující osoby v dětské skupině.⁷⁰

V otázce vhodné odborné způsobilosti osob zajišťujících péči o **děti mladší tří let** se pak promítá rozpor v odborných diskurzích ohledně ne/opodstatněnosti této věkové hranice.⁷¹ Zatímco pro jednu stranu je přesvědčení o *přirozenosti této hranice* důvodem pro to, aby nerodinná péče o děti do tří let byla zajišťována výhradně kvalifikovanými zdravotními sestrami,⁷² podle strany druhé se vývojové etapy u dětí v celém předškolním období odehrávají jinak rychle u každého dítěte – potřebný typ péče nebo výchovný přístup nelze tedy odvozovat striktně od dosaženého věku. Podle tohoto názoru by proto *osoby pečující o děti v celém předškolním období* měly mít srovnatelné kvalifikační předpoklady umožňující jim *příspěbit se jejich různorodým potřebám*, ať jsou jakéhokoli věku.⁷³

V následujícím přehledu uvádíme kvalifikace vyžadované pro výkon činnosti pečující osoby v různých typech zařízení tak, jak je vymezuje (a opomíjí) existující legislativa:

⁶⁸ zákon č. 563/2204 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů

⁶⁹ příloha č. 2 k zákonu č. 455/1991 Sb. (živnostenský zákon)

⁷⁰ Tento rozpor potvrdily mj. i námi provedené expertní rozhovory a diskusní skupiny pořádané v rámci projektu či odborné příspěvky prezentované na semináři „Předškolní péče o dítě – uniformita, nebo pluralita?“, konaném v Poslanecké sněmovně Parlamentu ČR 4. března 2014; dále viz např. APERIO, 2013.

⁷¹ Viz předchozí kapitola 6; dále srv. Hašková, Saxonberg, Mudrák, 2012; Labusová, E.

⁷² Tj. v souladu s tradicí jeslí, které v ČR donedávna byly provozované jako zdravotnická zařízení – srv. Palonciová a kol., 2013b, s. 141-146

⁷³ Tento rozpor byl patrný i mezi účastníky našich diskusních skupin s poskytovateli služeb výchovy a péče o děti.

Mateřská škola na základě školského zákona zapsaná ve školském rejstříku

<p>Učitel⁷⁴ <i>VŠ vzdělání v akreditovaném studijním programu v oblasti pedagogických věd zaměřené na:</i> - přípravu učitelů MŠ/učitelů prvního stupně ZŠ/vychovatelství/pedagogiku volného času/studijního oboru pedagogika a vzdělání v programu celoživotního vzdělávání (CŽV) uskutečňovaném VŠ a zaměřeném na přípravu učitelů MŠ <i>Vyšší odborné vzdělání získané:</i> - ukončením akreditovaného vzdělávacího programu VOŠ v oboru zaměřeném na přípravu učitelů MŠ/vychovatelů <i>SŠ vzdělání s maturitou:</i> - v oboru zaměřeném na přípravu učitelů MŠ <i>Nebo také následující:</i></p> <p>Učitel ve třídě/škole pro děti se speciálními vzdělávacími potřebami <i>Vyšší odborné vzdělání získané:</i> - ukončením akreditovaného vzdělávacího programu VOŠ v oboru zaměřeném na speciální pedagogiku, nebo - vzděláním pro učitele MŠ (výše) a VŠ vzděláním v akreditovaném bakalářském programu v oblasti zaměřené na speciální pedagogiku, nebo vzděláním v programu CŽV uskutečňovaném VŠ a zaměřeném na speciální pedagogiku.</p>	<p>Asistent pedagoga ve třídě pro děti se speciálními vzdělávacími potřebami⁷⁵ <i>VŠ/ vyšší odborné/SŠ (s maturitou) vzdělání v akreditovaném studijním programu v oblasti pedagogických věd, VŠ/ vyšší odborné/SŠ (s maturitou) vzdělání v akreditovaném studijním programu v jiné oblasti a:</i> - vzdělání v programu CŽV na VŠ zaměřeném na pedagogiku - studium pedagogiky - studium pro asistenty pedagoga Asistent pedagoga vykonávající pomocné výchovné práce⁷⁶ <i>Viz výše, nebo:</i> - SŠ vzdělání s výučním listem a studium pedagogiky - SŠ vzdělání zaměřené na přípravu asistentů pedagoga - SŠ vzdělání a studium pedagogiky/pro asistenty pedagoga - ZŠ vzdělání a studium pro asistenty pedagoga</p>	<p>Nepedagogický pracovník <i>Nejsou stanoveny kvalifikační požadavky.</i></p>
<p>Zařízení na základě živnosti</p>		
<p>Živnostník a pečující osoba vykonávající činnost na základě oprávnění k výkonu vázané živnosti „péče o děti do tří let věku v denním režimu“⁷⁷ <i>Odborná způsobilost k výkonu povolání všeobecné sestry nebo zdravotnického asistenta nebo ošetřovatele nebo porodní asistentky nebo záchranáře, nebo</i> <i>Odborná způsobilost k výkonu povolání sociálního pracovníka nebo pracovníka v sociálních službách, nebo</i> <i>Odborná kvalifikace k výkonu povolání učitele mateřské školy, nebo</i> <i>Profesní kvalifikace pro činnost chůvy pro děti do zahájení povinné školní docházky.</i></p>	<p>Živnostník a pečující osoba vykonávající činnost na základě oprávnění k výkonu volné živnosti „mimoškolní výchova a vzdělávání“⁷⁸ <i>Nejsou stanoveny kvalifikační požadavky.</i></p>	

⁷⁴ § 6 zákona č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících

⁷⁵ odst. 1 § 20 zákona č. 563/2004 Sb. o pedagogických pracovnících

⁷⁶ odst. 2 § 20 zákona č. 563/2004 Sb. o pedagogických pracovnících

⁷⁷ příloha 2 živnostenského zákona č. 455/1991 Sb.

⁷⁸ příloha 4 živnostenského zákona č. 455/1991 Sb. (živnost volná č. 79)

Zařízení na základě obecných právních předpisů

Nejsou stanoveny kvalifikační požadavky.

Dětská skupina (návrh zákona)

Pečující osoba⁷⁹

Odborná způsobilost k výkonu povolání všeobecné sestry, zdravotnického asistenta, ošetřovatele, porodní asistentky, zdravotně-sociálního pracovníka, zdravotnického záchranáře, psychologa ve zdravotnictví nebo specializovaná způsobilost k výkonu povolání klinického psychologa, nebo

Odborná způsobilost k výkonu povolání sociálního pracovníka nebo odborná způsobilost pracovníka v sociálních službách, nebo

Odborná kvalifikace učitele mateřské školy, učitele prvního stupně základní školy nebo vychovatele, nebo

Profesní kvalifikace chůvy pro děti do zahájení povinné školní docházky, nebo

Odborná způsobilost k výkonu povolání

Hlavní důsledky nesourodosti charakterizující oblast kvalifikačních požadavků v českém systému služeb péče o děti, jež odráží i zmíněné diskuse mezi odborníky z praxe, jsou následující:

- **Zařízení jsou i z hlediska odbornosti pečujících osob vzájemně málo srovnatelná.** Přesněji řečeno, zařízení provozovaná mimo režim školského zákona jsou a priori diskreditována v očích veřejnosti, protože péči v nich nemusí zajišťovat pedagogové. Problém se váže s diskusí „vzdělávání vs. výchova“ (viz kapitola 8 této metodiky): i navzdory tomu, že *personál takových zařízení v praxi alespoň částečně z kvalifikovaných pedagogů sestává a východiskem využívaného programu často je Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání (RVP PV)*, zařízení provozovaná v režimu obecných právních předpisů, živnosti či dětské skupiny tak, jak by měla podle schvalovaného zákona fungovat, jsou vedle mateřských škol nahlížena jako „hlídárny“ bez odborného vzdělávacího základu a personálního zajištění.⁸⁰
- **Systém je nepřehledný pro zřizovatele.** Zřizovatelé často tápou, zda je nezbytné na péči o děti mladší tří let zaměstnávat osoby se zdravotnickým vzděláním (v souladu s jeleskou tradicí) či zda musí mít *každá* pečující osoba pedagogickou kvalifikaci (v souladu se školským zákonem). Paradoxně tak může docházet k situacím, kdy poskytovatelé denní péče o děti v zařízeních v režimu obecných právních předpisů odmítnou uchazeče bez pedagogické či zdravotnické kvalifikace, ač např. s dlouhodobými zkušenostmi, aby se pojistili proti případnému (domnělému) obcházení zákona.
- **Otázka finančního ohodnocení je pro zřizovatele veřejných zařízení problematická.** Zatímco pro pedagogy působící ve veřejných MŠ existují tabulkové platy, zdravotní sestry působící ve veřejných zařízeních denní péče a výchovy (i pokud se jedná o „jesle“)⁸¹ musí být od 1. 1. 2014 platově zařazeny ne jako zdravotnický personál, ale jako nepedagogičtí pracovníci.⁸² *Zřizovatelů*

⁷⁹ Vládní návrh zákona o poskytování služby péče o dítě v dětské skupině

⁸⁰ Provedené expertní rozhovory se zřizovateli zařízení provozovaných na základě obecných právních předpisů i živnosti (např. zařízení provozovaných některými mateřskými/rodinnými centry nebo firemních školek) ukázaly, že většina těchto zařízení se řídí ve své výchovné činnosti RVP PV. Názor o neškolských zařízeních coby „hlídárnách“ vyvstal opakovaně v našich expertních rozhovorech i diskusních skupinách, především ze strany ředitelů a některých veřejných i soukromých zřizovatelů mateřských škol.

⁸¹ „Jesle“ mohou být v současnosti provozovány samostatně na základě živnosti nebo obecných právních předpisů, a to ať už jsou samostatným subjektem nebo součástí hlavní činnosti MŠ. Od 1. 1. 2014 už nemohou být provozovány jako zdravotnické zařízení.

⁸² Zatímco učitelé MŠ spadají na základě věku, dosaženého stupně vzdělání a počtu let praxe do 8. - 11. platové třídy, zdravotnický personál coby personál nepedagogický při odpovídajícím zařazení v zařízeních s ošetřovatelskou službou (to se od zrušení platnosti zákona č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu k 1. 1. 2014 už netýká provozu jeslí) spadá do 7. - 10. platové třídy a při zařazení na obslužnou a pečovatelskou péči (tj. jako pomocná síla) spadá do 4. - 9. platové třídy. (MŠMT ČR, 2013);

nestátních (neziskových nebo komerčních) forem péče, pokud nejsou veřejnými institucemi a zároveň přímými zaměstnavateli pečujících osob v zařízení, se otázka tabulkových platů netýká.

- **Systém je nevýhodný pro samotné pracovníky.** Nepedagogičtí pracovníci vykonávající pomocné výchovné a pečovatelské činnosti v mateřských školách jsou zařazeni stejně jako technický a hospodářský personál, nemohou si tedy nárokovat vyšší plat a mohou mít problémy s dokazováním své odborné pracovní praxe při budoucím hledání zaměstnání. Zdravotní sestry, které doposud působily v jeslích, jsou odrazovány od práce v zařízeních denní péče z důvodu nižšího finančního ohodnocení a nemožnosti čerpat kariérní kredity za praxi ve zdravotnictví. Všichni pracovníci v systému péče o děti nebo se zájmem o tuto práci jsou tak prakticky nuceni absolvovat vysokoškolské pedagogické vzdělání, aby s jistotou splnili požadavky zřizovatelů.
- **Systém je nepřehledný pro uživatele.** Rodiče, kteří hledají vhodné zařízení denní péče pro své dítě, nemají jasnou představu o tom, co by měli od zařízení vyžadovat. Zařízení, kde péče není zajišťována pedagogy s patřičným diplomem, mohou logicky působit podezřele i přesto, že má personál dlouholeté zkušenosti a zajišťuje kvalitní výchovně-vzdělávací program.

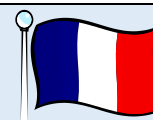
Jako naléhavá se tedy ukazuje potřeba propracovat systém odborných způsobilostí pro různé skupiny dětí (věkové, ze zdravotního hlediska), který by nebyl ustrnulý, a vytvořit systém rekvalifikací a specializačních kurzů pro ty profese, které dnes vyhovují nárokům na odbornou způsobilost podle živnostenského zákona a zákona o poskytování služby péče o dítě v dětské skupině, ale nejsou specializovány na péči o děti. Dále je zapotřebí podpořit studium výchovy a vzdělávání dětí pro zařízení denní péče mimo školský systém, zejména pečující o děti mladší tří let. Zároveň je ale žádoucí, aby zřizovatelům byla ponechána relativní volnost v tom, do jaké míry budou cenit dlouhodobou a ověřenou praxi v péči a vzdělávání dětí v porovnání se získanou kvalifikací. Tímto způsobem by mělo být možné usnadnit jednotlivým aktérům systému (zřizovatelé, pracovníci, rodiče) orientaci v něm a poskytnout povědomí o tom, co by měli od jednotlivých typů zařízení ze své pozice očekávat, tedy:

- Zřizovatelé: co od svých zaměstnanců požadovat;
- Pracovníci (pečující osoby): co od nich bude v každém typu zařízení požadováno; jakou mají a mohou čekat finanční odměnu;
- Uživatelé (rodiče): co lze očekávat od jednotlivých typů zařízení; povědomí o hodnotě odborných kvalifikací pečujícího personálu, ale také jejich pracovních zkušeností (mnohdy zaměstnavateli hodnocených zcela oprávněně výše než oficiální certifikáty).

V tomto ohledu lze opět čerpat inspiraci z příkladu francouzského systému služeb denní péče, v němž jsou kvalifikační požadavky na pečující personál ve všech druzích zařízení denní péče **vymezeny jednotnými pravidly** vycházejícími z **počtu dětí**, o které je pečováno, a **typu zařízení** (MŠ jako školské instituce vs. všechna další, tedy neškolská zařízení).

Inspirace z Francie:

Personální zajištění zařízení kolektivní péče o děti do 6 let kromě mateřských škol:

Personál pracující v kolektivních zařízeních pro děti do 6 let má **obecně zdravotnickou** (minimálně 3 roky výuky po maturitě), **pedagogickou** (minimálně 3 roky výuky po maturitě) nebo **kombinovanou kvalifikaci** (např. 3 roky zdravotnické specializace a 1 rok pedagogiky – tzv. *puéricultrice*). Nejčastěji jsou zastoupeny tyto kvalifikace:

Nařízení vlády č. 564/2006 Sb. Tento problém potvrdily expertní rozhovory s řediteli dvou pražských veřejných zařízení poskytujících péči o děti typu „jesle“ (na základě obecných právních předpisů a jako součást hlavní činnosti MŠ).

Puéricultrice (kombinovaná kvalifikace, 3 roky zdravotnické specializace + 1 rok pedagogiky)

Nese odpovědnost za přímou péči, výchovu a emoční, intelektuální, motorický a sociální rozvoj dětí, identifikuje a uspokojuje potřeby dětí, dohlíží na dodržování hygienických předpisů – např. prevence, identifikace nákazy, podílí se na administrativě.

Vychovatel(ka) (pedagogická kvalifikace)

Rozvíjí děti po všech stránkách ve spolupráci s rodinou, zabývá se výchovou, prevencí, podílí se na tvorbě výchovných plánů a jejich evaluaci (náplň práce má obsahově blízko k funkci sociálního poradce či pracovníka).

Dále jsou zde přítomni i pomocní pracovníci, kteří mají desetiměsíční specializační kurz:

Asistent(ka), puéricultrice (základní pedagogická kvalifikace)

Je zodpovědná za skupinu 5 až 8 dětí (přebalování, osobní hygiena, stravování, chůze a motorický rozvoj obecně, hry a aktivity pro všeobecný rozvoj dětí), je členem týmu, kontrola její práce je v kompetenci *puéricultrice*, *vychovatelky* nebo *zdravotní sestry*.

Diplomovaná zdravotní sestra (kvalifikace pro výkon povolání zdravotní sestry)

Fyzioterapeut s částečnou psychologickou kvalifikací

Ze zákona musí mít **minimálně 40 % členů** pečujícího personálu libovolného typu zařízení **nějakou z těchto odborných kvalifikací**.

V kolektivních zařízeních dále pracují i **držitelé speciálních diplomů či atestací**. **Zastoupení** těchto profesí může být v daném zařízení **maximálně 60%**. Jedná se o osoby například s následujícími kvalifikacemi:⁸³

„Certifikát odborné způsobilosti“ – CAP (le certificat d'aptitude professionnelle)

Jeho držitelé pomáhají zejména s péčí a hygienou dětí a udržují prostory dle hygienických a bezpečnostních pravidel. CAP je ekvivalent výučního listu, získán může být po 2 letech specializace přibližně v 16 letech nebo absolvováním kurzu o rozsahu 240 hodin teorie a 120 hodin praxe.

Sociální pracovník

Jedná se o sociálního pracovníka, který zajišťuje socioedukativní činnost v rodinách v rámci jejich každodenních činností. Většinou navštěvuje přímo domácnosti rodin, ale může být rovněž zaměstnán zařízením kolektivní péče. Jeho rolí je napomáhat sociální integraci, podporovat rozvoj autonomie u osob, jimž pomáhá.

Animátor, projektový specialista

Připravuje, organizuje a vyhodnocuje projekty v celé škále oblastí.

Výuční list v oblasti zdravotnické a sociální

Zajišťuje dětem vstřícné přijetí, stará se o dodržování osobní hygieny, správné stravování, pohodlí a bezpečnost dětí. Organizuje aktivity, které přispívají k vývoji a vzdělávání dětí, ručí za to, aby prostory zařízení byly udržovány v čistotě.

Osobní asistent

Poskytuje osobní podporu a asistenci při běžných každodenních činnostech, společenských činnostech a činnostech vztahových.

⁸³ Pro většinu z nich neexistuje český ekvivalent, uvádíme pouze orientační překlady názvů některých hlavních z řady vhodných kvalifikací. (více viz *Accueil de la petite enfance 2009; Le décret du 7 juin 2010 relatif aux établissements et services d'accueil des enfants de moins de six ans*)

8. Zúžené pojetí rané péče a výchovy

V dnešní společnosti mají služby péče o děti široké společenské poslání – viz společensky uznávané funkce rané a předškolní výchovy a péče zmíněné na začátku této metodiky.

Politici velmi pozvolna přecházejí od pojetí, že služby denní péče o děti slouží hlídání dětí matek, které chtějí pracovat, k pojetí, že je to mnohostranně celospolečensky prospěšná služba.

Současně si laická veřejnost i odpovědné orgány musí být vědomy, že kolektivní zařízení denní výchovně-vzdělávací péče jsou doplňkem a nikoliv náhradou rodičovské výchovy a péče.

Český systém kolektivní denní péče o děti si však uchovává jistou polaritu. Na jedné straně působí tradiční forma – **mateřské školy**, kterým bývá připisováno „výsadní“ **vzdělávací poslání**. Na druhé straně jiným formám je často nezasvěceně (z důvodu neinformovanosti a s odvoláváním na absenci právního základu) přisuzována role pouhé „zabezpečovací“ péče o děti („hlídání“) v době, kdy rodiče pracují. V žádném z těchto přístupů není dostatečně zohledněno, že český systém potřebuje především novou širokou koncepci rané péče a vzdělávání, která by byla uplatňována v zařízeních různých forem a zaměření vycházejících z věku, ale především z potřeb a předpokladů dětí, z potřeb a požadavků jejich rodičů a ze situace jejich rodin. Není dostatečně rozšířeno povědomí o širokém poslání služeb denní péče o děti, přesahující **hlídání dětí zaměstnaných rodičů**, tedy že zařízení rané péče a výchovy plní také **funkce výchovně-vzdělávacího** formování mladé generace a **funkce sociálně-integrační a sociálně-terapeutické**.⁸⁵ (Už předlistopadové programy výchovy a vzdělávání pro předškolní instituce vycházely z kombinace jejich poslání vzdělávacího a sociálního, ač toto poslání přímo neformovalo konkrétní aktivity a pedagogické postupy, na rozdíl od dnešních francouzských zařízení.⁸⁶)

V praxi jsou mateřské školy často vnímány jako jediná vhodná instituce pro výchovu a vzdělávání dětí před dosažením školního věku a svým způsobem určují představy řady odpovědných osob o pravidlech pro celý systém služeb denní péče o děti, což je podporováno též preferencemi většiny obecních samospráv i samotných rodičů. Prosazování principů vzdělávání v pojetí MŠ do činnosti dalších zařízení přitom omezuje možnosti těchto zařízení rozšířit výchovně-vzdělávací působení vlastními postupy pro potřeby velmi rané péče a výchovy. To může stát v cestě např. provozovatelům mimoškolních zařízení ve vyloučených lokalitách, jejichž snahou je přizpůsobovat program výchovy a péče tak, aby skutečně účinně plnil i funkci **sociálně-preventivní a terapeutickou**, a přispíval tak mj. k primární prevenci. O taková zařízení často mívají rodiny ne úplně společensky integrované větší zájem než o mateřské školy. I z tohoto hlediska se ukazuje role zařízení denní péče o děti působících mimo školský systém vzhledem k jejich volnějším a flexibilnějším „pravidlům“ jako významná.

Vycházíme též z teze, že služby denní péče a rané výchovy nemají být náhradou výchovy v rodině, ale jejím **doplňkem**. Aby se zařízení denní péče takto chovala, musí být otevřená rodinám a poskytovat vedle péče o děti i **služby pro rodiče a rodiny jako celek**, a to zejména v případě rodin s nejmenšími

⁸⁵ Srv. Biennial Report on social services of general interest. Komise Evropských společenství - Commission of the european communities, Brusel, 2008. s. 51.

⁸⁶ „Instituce pro předškolní výchovu spojovaly výchovné a sociální poslání.“ (Klimková, 2010, s. 32. Cituje „Program výchovné práce pro jesle a mateřské školy. Praha: SPN, 1978, s. 7.); Palonciová a kol., 2013b

dětmi, které např. v otázkách postupného odlučování dítěte od matky/rodiny či v otázce sladování rodinné péče a zaměstnání potřebují mnohdy externí asistenci. Potvrzují to mj. zkušenosti mateřských a rodinných center. Období raného dětství je pro rodiče dobou **vytváření rodičovských kompetencí**, čemuž mohou napomoci služby napojené na zařízení pečující v denní době o jejich děti. Můžeme pak hovořit o další funkci zařízení denní péče o děti - **výchovně-vzdělávací vůči rodičům**.

V neposlední řadě správně nastavený systém služeb denní péče o děti pomáhá **vyrovnávání sociálních rozdílů a socializaci dětí**. Širší pojetí služeb rané péče a výchovy dětí by mělo též pomoci překonat dosavadní zanedbávání deklaratorně sice podporované, ale v praxi ne dost uplatňované **včasné péče**. Vládou vydaná „Konceptce včasné péče o děti ze sociálně znevýhodňujícího prostředí“ a „Akční plán realizace konceptce včasné péče“ se zaměřují na děti od 3 let věku - v MŠ či přípravných třídách pro děti ze sociokulturně znevýhodňujícího prostředí.⁸⁷ Bylo by však třeba ji rozšířit na děti mladší a jejich rodiny, a to právě v systému „alternativních“ forem denní péče o děti. Specifickou roli zde mají mateřská/rodinná centra (MC/RC), která by bylo třeba podpořit více než doposud v rámci dotačních řízení.⁸⁸

V tomto ohledu je nezbytné věnovat pozornost výše zmíněné celkové rigiditě systému předškolního vzdělávání v mateřských školách, která přispívá nejen k zúženému chápání toho, jak by předškolní péče a výchova měly vypadat, ale i ke zkresleným představám veřejnosti o tom, jakou má péče o děti v zařízeních hodnotu.

Zaprvé, většina veřejných i soukromých mateřských škol provozovaných v režimu školského zákona dnes uplatňuje věkové omezení docházky tím, že jako podmínku pro přijetí stanovuje, až na výjimky, dovršení tří let věku. To komplikuje situaci rodičům, kteří se po ukončení dvouletého období pobírání rodičovského příspěvku chtějí vrátit do zaměstnání. Jak ukazujeme v metodice „*Kolektivní zařízení a služby péče o děti v ČR*,“⁸⁹ v mateřských školách je ale možné - podle platné legislativy i za současné podoby Rámcového vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání (RVP PV) – vzdělávat i děti mladší tří let věku, obzvláště prokáže-li takové dítě dostatečnou míru samostatnosti při sebeobsluze a schopnost pobytu v dětském kolektivu. Jak potvrzují i zjištění získaná z našeho projektu, je nezbytné, aby skupinu zahrnující i mladší děti zajišťoval vyšší počet personálu, než jaký bývá přítomen ve veřejných MŠ (cca 1,6 osob až na 28 dětí)⁹⁰. Nicméně zkušenosti námi oslovených ředitelů škol, které děti mladší tří let k docházce přijímají, ukazují, že při navýšení počtu personálu o jednu až dvě osoby na skupinu obvykle nevyvstávají větší komplikace se zajištěním péče o mladší děti, a to ani z hlediska obsluhy, ani z hlediska adekvátní odborné kvalifikace personálu. Naopak, jejich výpovědi potvrzují, že adaptace na pobyt v zařízení je u mladších dětí často snazší než u dětí, které rodičovskou péčí opouštějí ve vyšším věku. Ačkoliv se v současné době při stále výrazném převisu poptávky po místech v MŠ zdá **přijímání dětí mladších dvou let** jako zbytečné a nereálné, **s ohledem na klesající porodnost bude tato otázka stále aktuálnější**. Je proto nezbytné, aby jí byla věnována vážná **pozornost i na vládní úrovni**, především proto, aby včas byly **adekvátně navýšeny personální prostředky** regionálního školství umožňující nábor vyššího počtu personálu.

Zadruhé, vyšší úplaty za docházku vyžadovanou od rodičů u veřejných MŠ omezuje strop daný vyhláškou o předškolním vzdělávání.⁹¹ Úplata za měsíční docházku ve veřejných MŠ se tak pohybuje

⁸⁷ V roce 2008 byla vládou schválena aktualizace Konceptce včasné péče o děti ze sociálně znevýhodňujícího prostředí, v roce 2009 pak Akční plán realizace konceptce včasné péče (<http://www.vzdelavani2020.cz/akcni-plan-realizace-koncepcce-vcasne-pece-o-deti-ze-socialne-znevychodnujiciho-prostredi.html>) jako koncepční a analytický materiál úkolující především MŠMT při realizaci včasné péče v jeho resortu.

⁸⁸ viz také Kuchařová, Psychlová, Svobodová, 2014

⁸⁹ Kuchařová, Psychlová, Svobodová, 2014

⁹⁰ V méně vytížených časech je přítomen jeden pedagog, v nejvytíženějších časech kolem oběda a během vycházek skupinu zajišťují dva pedagogové.

⁹¹ „Měsíční výše úplaty nesmí přesáhnout 50 % skutečných průměrných měsíčních neinvestičních nákladů právnické osoby vykonávající činnost mateřské školy, které připadají na předškolní vzdělávání dítěte v mateřské škole, popřípadě dítěte v

ve výši cca 600 až 1 000 Kč, přičemž většina nákladů zařízení je hrazena z pravidelných normativních státních dotací. Důsledkem toho je u rodičů podporována mylná představa o hodnotě nerodinné péče o děti, což ovlivňuje jejich nároky na výši poplatku za docházku u zařízení denní péče obecně. Vzhledem k tomu, že reálné měsíční náklady na zajištění péče o jedno dítě v zařízení kolektivní péče se pohybují ve výši cca 21 000 až 25 000 Kč v době zahájení provozu (po zahrnutí počátečních investičních výdajů) a výrazně neklesnou pod 10 000 Kč ani po několikaletém provozu, nemohou se zcela logicky neškolná zařízení ve výši úplaty mateřským školám vyrovnat, a to obvykle ani za předpokladu, že alespoň na část svých nákladů nějaké dotace čerpají.⁹² Na druhou stranu, nízká výše úplaty spolu s omezeným objemem státních dotací omezují veřejné MŠ v tom, aby svůj provoz zajišťovaly vyšším počtem personálu (viz výše). Ve většině veřejných MŠ proto působí pečující personál v nejnižším možném počtu – jedním ze zdaleka nejnižších v rámci Evropy.⁹³ To může být na úkor bezpečnosti dětí i kvality přístupu personálu k nim, jakož i překážkou pro to, aby v MŠ byly uplatňovány alternativnější přístupy k práci s dětmi, jdoucí více vstříc jejich individuálním potřebám (např. činnosti v menších skupinách, práce s jednotlivými dětmi či s věkově smíšenými skupinami, integrace dětí se zvýšenou potřebou obsluhy dospělé osoby, častější pobyt venku atp.). Veřejné MŠ jsou tak při snahách zkvalitnit program těmito způsoby obvykle odkázány na vstřícnost a hospodárnost zřizovatelů – obcí – kteří už tak obvykle hospodaří s limitovaným rozpočtem. Aby veřejné MŠ mohly být zajišťovány vyšším počtem personálu, a dostály tedy standardu kvality, který je jim tradičně připisován, ale i měnícím se nárokům a potřebám rodin, je žádoucí **navýšit finanční prostředky** na jejich provoz. Prvním krokem směrem k této změně by rozhodně mělo být **uvolnění či zvýšení stropu na výši úplaty za docházku**. Tímto způsobem bude navíc částečně **vyrovnána výrazná nerovnost v chápání hodnoty ceny nerodinné péče o děti veřejností**.

Zatřetí, možnosti veřejných mateřských škol pružně reagovat na měnící se poptávku v průběhu roku jsou výrazně omezovány platnými právními předpisy, kterými se provoz veřejných MŠ řídí. Správní řízení, které musí být základem rozhodnutí o přijetí každého jednotlivého dítěte do MŠ, klade na MŠ, jejich zřizovatele i rodiče dětí zcela zbytečnou byrokratickou zátěž, která komplikuje např. organizaci letního provozu. K tomu, aby dítě mohlo i během léta docházet do MŠ, které se obvykle v letních měsících vzájemně vykrývají, je tak nezbytné absolvovat formální zápis do několika MŠ samostatně. Podobně, MŠ mají velmi limitované možnosti získat dotace i na dítě přijaté k docházce v průběhu školního roku – ty lze čerpat pouze v případě, že zřizovatel má vytvořeny dostatečné vlastní finanční rezervy. Proto je pro ně často **obtížné vyjít vstříc** například rodičům, kteří chtějí ukončit rodičovskou dovolenou v jiném termínu než v době začátku školního roku.⁹⁴ Je proto nezbytné odbourat nadměrnou byrokratickou zátěž MŠ a bariéry omezující jejich flexibilitu ve vztahu k uživatelům (rodinám).

příslušném druhu provozu mateřské školy, v uplynulém kalendářním roce.“ (odst. 2 § 6 vyhlášky č. 14/2005 Sb., o předškolním vzdělávání)

⁹² Projektová příručka, 2012

⁹³ projekt „Péče o děti jako mezigenerační most“

⁹⁴ Výstupy z diskusní skupiny s poskytovateli kolektivní péče o děti

Úkoly v této oblasti:

- Rozšířit pojetí výchovně-vzdělávací funkce služeb denní péče o děti a chápat ji jako kontinuální proces, byť diferencovaný podle věku a schopností dětí (a jejich socio-kulturního zázemí); docenit a podporovat povědomí o tom, že veškerá péče má v sobě výchovný a vzdělávací aspekt.
- Formálně ocenit výchovně-vzdělávací působení kvalitních zařízení péče o děti v batolecím věku při stanovování základních požadavků na tato zařízení či standardů kvality.
- Skutečně zohledňovat individuální potřeby a zájmy dětí a přání rodičů.
- Koncipovat zařízení denní péče o děti jako otevřená zařízení, spolupracující s rodiči a s relevantními organizacemi poskytujícími služby rodinám a dětem.
- Podporovat pojetí zařízení denní péče o děti jako prostoru kooperace rodičů a odborných vychovatelů.
- Šířit povědomí o širokém poslání služeb denní péče o děti, přesahujícím hlídání dětí zaměstnaných rodičů a zahrnujícím výchovně-vzdělávací formování mladé generace, sociálně-integrační a sociálně-terapeutické funkce.
- Propagovat a šířit povědomí o úloze zařízení denní péče jako prostředí efektivní prevence.
- Podporovat kombinaci služeb denní péče a výchovy dětí s dalšími službami pro rodiny.
- Navýšit počet pečujícího personálu ve veřejných MŠ a umožnit tak, aby MŠ mohly pružněji reagovat na měnící se potřeby rodin (přijímáním dětí mladších tří let, individuálnější přístupem k dítěti, prací s menšími či věkově smíšenými skupinami dětí, alternativními druhy programu).
- Uvolnit strop pro výši úplaty za docházku do veřejných MŠ a napomoci tak vyrovnání postavení veřejných MŠ a neškolských zařízení v očích veřejnosti (aby hlavním kritériem nebyla cena). Zároveň umožnit přítok většího objemu financí do rozpočtu mateřských škol.
- Zjednodušit byrokratické postupy vážící se k organizaci předškolního vzdělávání ve veřejných MŠ.

LITERATURA

Publikace vycházející z projektu „Nové formy denní péče o děti v České republice“

(všechny ke stažení z webu projektu:

http://www.vupsv.cz/index.php?p=care_for_children&site=default):

Metodiky:

Barvíková, J., Paloncyová J., 2014a. *Péče chův. Metodika pro chůvy*. Praha: VÚPSV, v.v.i.

Barvíková, J., Paloncyová J., 2014b. *Péče chův. Metodika pro rodiče*. Praha: VÚPSV, v.v.i.

Barvíková, J., Paloncyová J. 2014c. *Metodika profesionalizace individuální péče o děti – mateřská asistentka*. Praha: VÚPSV, v.v.i.

Kuchařová, V., Psychlová K., Svobodová, K., 2014. *Kolektivní zařízení a služby péče o děti v ČR. Metodika pro zřizovatele*. Praha: VÚPSV, v.v.i.

Kuchařová, V., Psychlová K., 2014a. *Kolektivní zařízení a služby péče o děti v ČR. Metodika pro rodiče*. Praha: VÚPSV, v.v.i.

Kuchařová, V., Psychlová, K., 2014b. *Raná péče a výchova dětí v kolektivních zařízeních. Zhodnocení systému a návrhy změn*. Praha: VÚPSV, v.v.i.

Studie:

Kuchařová, V., 2013. *Ekonomické podmínky sladování rodiny a zaměstnání v České republice a ve Francii. Komparace se zaměřením na kontext potřeb a zájmu o služby denní péče o děti*. Praha: VÚPSV, v.v.i. Dostupné z: http://praha.vupsv.cz/Fulltext/vz_362.pdf

Paloncyová, J., Barvíková J., Kuchařová, V., Svobodová, K., Šťastná, A., 2013a. *Rodinné chování a rodinná politika jako východiska pro analýzu systému denní péče o děti*. Praha: VÚPSV, v.v.i. Dostupné z: http://praha.vupsv.cz/Fulltext/vz_360.pdf

Paloncyová, J., Barvíková J., Kuchařová, V., Svobodová, K., Šťastná, A., 2013b. *Systém denní péče o děti do 6 let ve Francii a v České republice*. Praha: VÚPSV, v.v.i. Dostupné z: http://praha.vupsv.cz/Fulltext/vz_356.pdf

Paloncyová, J., Barvíková J., Kuchařová, V., Psychlová, K., Svobodová, K., 2014. *Nové formy denní péče o děti v české republice*. Praha: VÚPSV, v.v.i. (v tisku)

Další citovaná literatura:

Accueil de la petite enfance, guide pratique 2009. Ministère de la Santé et des Solidarités. <http://www.social-sante.gouv.fr/documentation-publications,49/ouvrages-pratiques-chartes,1348/famille,1689/l-accueil-de-la-petite-enfance,5507.html>.

(Akční plán realizace) Konceptce včasné péče o děti ze sociálně znevýhodňujícího prostředí. Praha: MŠMT 2009. <http://www.vzdelavani2020.cz/akcni-plan-realizace-koncepcce-vcasne-pece-o-deti-ze-socialne-znevychodnujiciho-prostredi.html>

Biennial Report on social services of general interest. Komise Evropských společenství - Commission of The European Communities, Brusel 2008.

Bulletin officiel des impôts, Direction générale des impôts, č. 59 z 23. 4. 2007, Ministère de l'économie, des finances et de l'industrie. <http://www11.minefi.gouv.fr/boi/boi2007/boi.htm>.

- Décret n° 2007-230 du 20 février 2007 relatif aux établissements et services d'accueil des enfants de moins de six ans et modifiant le code de la santé publique (dispositions réglementaires)
- Hašková, H., Saxonberg, S. (eds.), Mudrák, J., 2012. *Péče o nejmenší: boření mýtů*. Praha: Sociologické nakladatelství SLON. 199 s. ISBN 978-80-7419-114-5.
- Jahoda, R., Šinkyříková, T., 2011. Studie o distribučních dopadech a ekonomickém působení rodičovského příspěvku na české domácnosti. Praha. VÚPSV v.v.i.
- Kalíšková, K., Münich, D., 2012. *Česky: nevyužitý potenciál země*. Krátká studie 3/2012. Praha: CERGE.
- Klimková, K. 2010. *Výchovné vzdělávací programy českých mateřských škol v době totality a po roce 1989*. Bakalářská diplomová práce. FF MU Brno.
- Klub K2., 2013. *Standardy kvality péče o děti do 3 let*. [online]. Dostupné z: <http://www.klubk2.cz/index.php/item/438-standardy-pece>
- Pemová, T., Ptáček, R. a kol., 2013. *Soukromá a firemní školka od A do Z*. Praha: GRADA
- Projektová příručka pro projekty zaměřené na vznik a provoz zařízení péče o děti předškolního věku financované na základě standardní stupnice jednotkových nákladů v rámci oblasti podpory 3. 4. 2012. ESF ČR. Dostupné z: <http://www.esfcr.cz/file/8449/>
- Mejstřík, M. (ed.) a kol., 2011. *Rámcová strategie konkurenceschopnosti a výchozí náměty NERVu*. Závěrečná zpráva podskupin Národní ekonomické rady vlády pro konkurenceschopnost a podporu podnikání. Praha: Úřad vlády České republiky, Národní ekonomická rada vlády (NERV). Dostupné z: http://www.vlada.cz/assets/ppov/ekonomicka-rada/aktualne/Ramec_strategie_konkurenceschopnosti.pdf
- MŠMT ČR, 2011. *Analýza podmínek a možností zařazení dětí od dvou let věku do mateřských škol a vyhodnocení dalšího řešení rozšíření péče o děti do tří let*. Dostupné z: <http://www.vlada.cz/assets/media-centrum/aktualne/Analyza-podminek-a-moznosti-deti.pdf>
- MŠMT ČR, 2013. *Metodický výklad k odměňování pedagogických pracovníků a ostatních zaměstnanců škol a školských zařízení a jejich zařazování do platových tříd podle katalogu prací – Aktualizace, s. 9, s. 43*. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/file/28243?highlightWords= platov%C3%A1+tabulka+nepedagogick%C3%BDch+pracovn%C3%ADk%C5%AF>
- Münich, D., 2010. *Širší ekonomické souvislosti rodinné politiky*. Příspěvek na konferenci MPSV v roce 2010. <http://www.mpsv.cz/cs/10334>
- Vládní návrh zákona o poskytování služby péče o dítě v dětské skupině, Sněmovní tisk 82/0, část č. 1/6 (<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=7&CT=82&CT1=0>)

Právní předpisy:

code de l'action sociale et des familles

code de la santé publique

code des communes

zákon č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky (kompetenční zákon)

zákon č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu

zákon č. 79/2006 Sb., o ověřování a uznávání výsledků dalšího vzdělávání a o změně některých zákonů (zákon o uznávání výsledků dalšího vzdělávání)

zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách

zákon č. 243/2000 Sb., o rozpočtovém určení výnosů některých daní územním samosprávným celkům a některým státním fondům (zákon o rozpočtovém určení daní)

zákon č. 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů

zákon č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví a o změně některých souvisejících zákonů

zákon č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování

zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon)

zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon)

zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících

zákoník práce č. 262/2006 Sb.

občanský zákoník č. 89/2012 Sb.

vyhláška č. 14/2005 Sb., o předškolním vzdělávání

vyhláška č. 410/2005 Sb., o hygienických požadavcích na prostory a provoz zařízení a provozoven pro výchovu a vzdělávání dětí a mladistvých

nařízení vlády č. 101/2005 Sb.

nařízení vlády č. 278/2008 Sb., o obsahových náplních jednotlivých živností

vládní návrh zákona o poskytování služby péče o dítě v dětské skupině, Sněmovní tisk 82/0, část č. 1/6.

Dostupný z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=7&CT=82&CT1=0>